

EPA

2004-2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

2. SZÁM
FEBRUÁR

24.176

MAGYAR GRAFIKA

A GRAFIKAI IPARÁGAK FEJLESZTÉSÉT
SZOLGÁLÓ FOLYOÍRAT

SZERKESZTI ÉS KIADJA
BIRÓ MIKLÓS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL, BUDAPEST
IX, RÁDAY-UTCA 26

KOZMA

BESZERZÉSI FORRÁSOK

BETŰ ÉS LÉNYIA	SZERELÉS	SZAKÜZLET
Első Magyar Betűöntőde rt. Budapest, VI, Desssewffy-utca 32. Divatos szövég- és czimbetük minden nyelvhez. Sima és mintázott rézléniák. Elvállalja teljes nyomdai berendezések szállítását.	Frank és Berger, Budapest, VIII, Bezerédy-utca 3., X, Liget-utca 22. Telefon József 76.	Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet, Budapest, V, Tátra-utca 6. Gépek, szerelvények, anyagok és festékek raktára. Elsőrangú kép-viseletek. Teljes nyomdai berendezések szállítását is vállalja.
SZEDŐGÉP	FESTÉK	HENGERANYAG
Typograph-sorszedő- és öntőgép. Typograph Setzmaschinenfabrik G. m. b. H. Berlin N. W.	Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgár, hengeröntőde, Budapest, IX, Márton-utca 19. Gleitsmann E. T. festékgár, Drezden — Budapest, VII, Akácia-utca 50. szám.	Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgár, hengeröntőde, Budapest, IX, Márton-utca 19.
BETŰFÉM	GÉPJAVÍTÁS	SZAKKÖNYVEK
Magyar Ólomárugár és Fémkereskedelmi rt. Budapest, VI, Forgách-utca 4. szám. Telefon 110-45, 102-01, 36-75.	Klein Ernő gépműhelye, Budapest, VII, István-ut 4.	Lantos A. könyvkereskedés, IV, Mehmed szultán-ut 3. Bárhol hirdetett szakkönyvet a legrövidebb időn belül megszerez.
NYOMÓGÉP	KLISÉK	SZAKKÖNYVEK
Josef Anger & Söhne Wien, XVII, Hernalser Hauptstrasse 118-122.	Sokszorosító Ipar rt. Budapest, VIII, Tisza Kálmán-tér 6.	

FRANK ÉS BERGER

MÓTOR-
BERENDEZÉSEK
KARBANTARTÁSA

ELEKTROMÓTOROK
SZERELÉSE, MÓTOROK ÉS
TRANZMISSZIÓK
JAVÍTÁSA GYORSAN ÉS
SZOLIDAN

BUDAPEST
IRODA ÉS SZERELŐMŰHELY:
VIII, BEZERÉDY-UTCA 3
TELEFON JÓZSEF 76
GYÁR: X, LIGET-UTCA 22

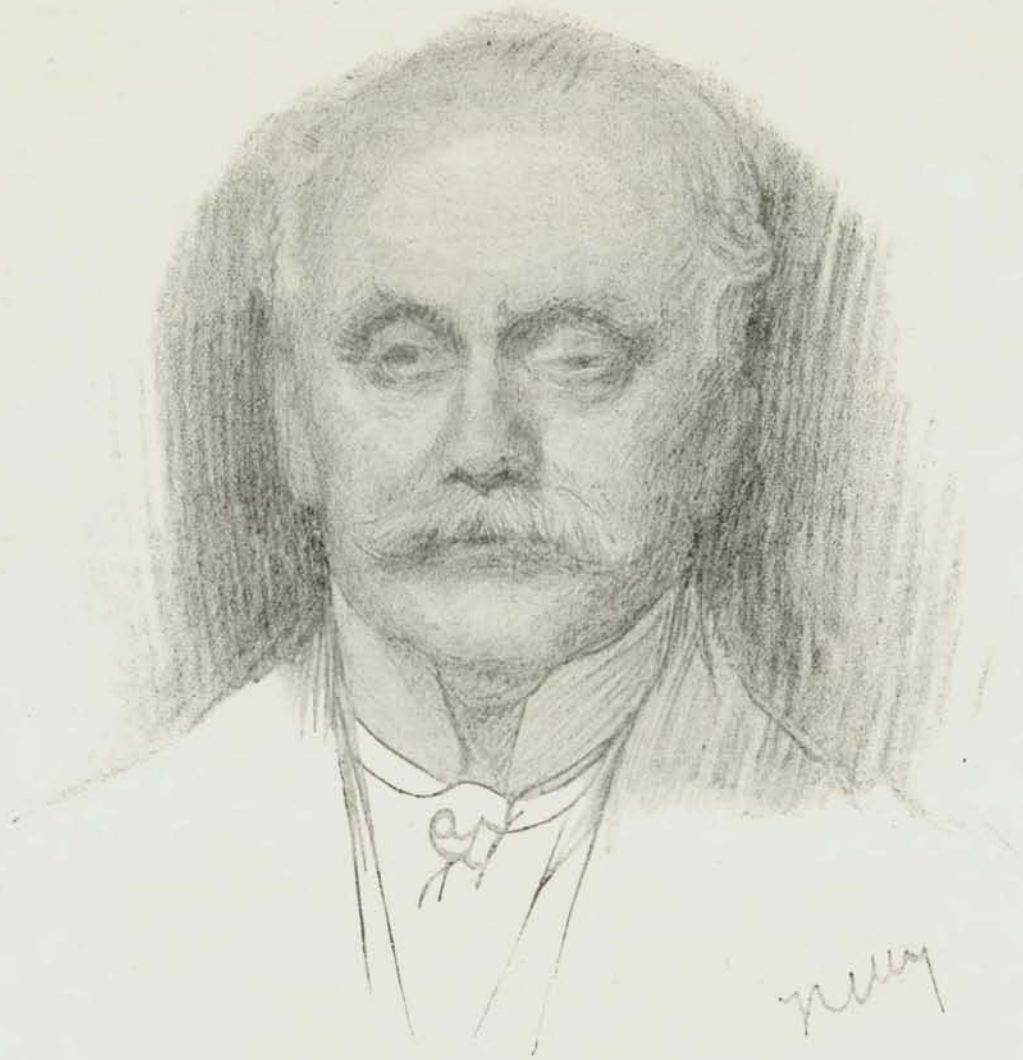
GÉPEK,
BETŰK, FESTÉKEK,
FELSZERELÉS,
ANYAGOK

FUCHS DÁVID GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST
VI, ARADI-UTCA 22
TELEFON 21-91

KÖNYVNYOMDÁK,
LITOGRAFIÁK,
KÖNYVKÖTÉSZETEK
ÉS DOBOZGYÁRAK
BERENDEZÉSE

HASZNÁLT
SZAKMABELI GÉPEKET
LEGMAGASABB ÁRON
VÁSÁROL

Örményesi Hírrel Lipót
1841-1920.

ÖRMÉNYESI HIRSCH LIPÓT

MAGYAR nyomdászságnak nagy halottja van: örményesi Hirsch Lipót, a Franklin-Társulat nyugalmazott igazgatója, a Budapesti Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete tiszteletbeli elnöke folyó év február hó 2-án, életének 79-ik évében elhunyt.

Hirsch Lipót nevéhez fűződik a legutóbbi évtizedek nyomdászatának szakmafejlesztési és szakszervezeti története. Izig-vérig nyomdász volt, aki szerette mesterségét és szerette kollegáit, éppen ezért igaz szeretettel foglalkozott mindazon kérdésekkel, amelyek a nyomdászat fejlesztésére vagy a nyomdaiparban foglalkoztatottak boldogulására irányultak. Pusztai Ferenc „Enciklopédiája” szerint „hazánk egyik legképzettebb nyomdása” volt. Tudását értékesítette is a Franklinban mintegy 40 éven át főnökezetői és igazgatói minőségben teljesített munkálkodása alatt. A műintézetből kikerült nyomdai munkák klasszikus egyszerűségükben minden jóízű ember tetszését megnyerték.

A szervezeti életben feltűnő intelligenciája folytán már kora ifjúságától fogva tevékenyen vett részt. Nem merült fel eszme vagy terv, amelynek megvalósításában teljes erejével és tudásával részt ne vett volna. Amikor a Franklin művezetői, majd igazgatói állásának betöltésére kérték fel, a munkaadói érdekek szolgálatába állott, de ekkor is szigorúan tárgyilagos és elfogulatlan tudott maradni a munkásérdekkel szemben. Vezette 1910-ban a Főnökegyesület és szakszervezet közötti tárgyalásokat a munkabérszabályzat létesítésekor, hosszú éveken át elnöke volt a békéltető bizottságnak s mint ilyen mindkét félnek rokonszenvét bírta.

Szakmai tudása széles körökben a külföldön is ismert volt, mely ismereteit irodalmi munkásságával tette közkincsé. Munkaszeretete még nyugalombavonulása után sem hagyta pihenni. Még ekkor is szakmai kérdésekkel foglalkozott. 1912-ben „berendezés lénybevonat létesítésére lénytelen papíros oly helyein, melyekre képlenyomatok létesítendők” címen eljárást szabadalmaztatott, melynek értékesítése végett külföldi gépgyárakkal lépett érintkezésbe. A gyakorlati értékesítésnek bizonyára a háború és az abból folyt súlyos megpróbáltatások állottak útjába.

A megboldogult nem csak mint nyomdász, hanem mint ember is a legkiválóbbak közé tartozott. Nemesen gondolkozó, finom érzésű, nagyműveltségű ember volt, aki a szakmai kérdések megvitatásán kívül szívesen foglalkozott a szépirodalommal is úgy versben, mint prózában. Tudásával sohasem hivatkozott. A szerénység mintaképe volt.

Hirsch Lipót 1841 március 14-én született Pesten. Mesterségét is itt tanulta a mai Pester Lloyd nyomdá-

jabán, amely akkoriban Müller Emil tulajdonát képezte. Mint szedő a főváros nagyobb nyomdáiban dolgozott, majd külföldre ment, ahonnan visszatérve, az 1868-ban alapított Pesti könyvnyomda részvénytársaság művezetője lett, amikor pedig a Heckenast-féle nyomdát és kiadóüzletet 1873-ban a mai Franklin-Társulat vette át, oda hívták üzemvezetőnek, majd 1894-ben annak egyik igazgatójává lett. Ettől az időtől nyugalombavonulásáig fejtette ki azt a szakmafejlesztő tevékenységet, amelynek nem csak a Franklin-Társulat munkáin látszott meg nyoma, hanem a magyar könyvnyomtatás-son általában érezhető volt.

Majdnem négy évtizedes Franklinbeli eredményes munkája után 1911-ben vonult nyugalomba, néhány hónappal később pedig a magyar nyomdaipar terén szerzett érdemei elismerésül „örményesi” előnévvel a magyar nemességgel tüntették ki, amely kitüntetés olyan embert ért nyugalmában, akinek a köz érdekében való hosszú működéséről mindenkor és minden oldalról csak elismerőleg nyilatkoztak s aki ezt a kitüntetést a nyomdaipar fejlesztése körüli eredményes munkájával ki is érdemelte.

Emlékét kegyelettel őrizzük meg! Eredményes tevékenysége szolgáljon buzdításul azoknak, akik szeretik szakmájukat s annak felépítésében szerepet vállálnak.

A jelen sorok kapcsán bemutatott arcképünk az elhunyt leányának, Radóné Hirsch Nelly grafikus művésznőnek műve. A nagytehetségű művésznő Székely Bertalan festőművész jeles növendéke volt, 1915-ben fiatalon hunyt el, néhány hónappal halála előtt készítve el apjáról a mellékletünkön bemutatott portrét. Hirsch Nelly többek között Gyulai Pál költeményeit és Berczik Árpád „Himny dalai” című művét is illusztrálta.

C É L K I T Ű Z É S

ZAKMÁNK mai helyzetében — sajnos — nem is gondolhatunk egy részletes és mindenre kiterjedő szakoktatási program kidolgozására, hiszen szakoktatásunk megszervezésének szinte minden előfeltétele hiányzik. De éppen ezen a téren évtizedes mulasztások terhelik a szakma lelkiismeretét, másrészt pedig a háború olyan mérhetetlen rombolást vitt véghez szellemi és anyagi javainkban, hogy ezt a kérdést most már szakadatlanul felszinen kell tartani s tisztázni kell legalább azt, milyen feladatok előtt állunk s ha majd munkához láthatunk, milyenek legyenek azok a szempontok, amelyekből e feladatokat fel kell fogunk.

Ha mai termelésünket, könyveinket, lapjainkat, egyéb

nyomtatványainkat alaposan szemügyre vesszük, legelsősorban a technikai kivétel hihetetlen leromlása kelti fel figyelmünket. Nemcsak a „háborus“ produkcióra gondolok mostan, amelynek színvonalát a rettenetes anyaghiány és a hat év alatt teljesen leromlott termelőeszközök állapota magyarázhatja meg, de a közvetlen háboru előtti magyar nyomdai munkákat is az jellemezte, hogy a technikai lehetőségek folytonos fejlődése dacára is egyre rosszabb és rosszabb minőségű volt a termelés és egy-egy jól, szolidan, rendesen megcsinált munka a legnagyobb ritkaságok közé tartozott. Ez a tünet azonban már háboru előtt sem volt egyedülálló, s csak a nyomdászatra és csak Magyarországra vonatkozó jelenség, de hogy szakmánkban és nálunk különösen nagyot sülyedt a termelés színvonala, azt az aránylag kicsiny magyar példányszámoknak és speciális magyar kulturviszonyainknak lehetett tulajdonítani. De kétségtelen, hogy az utolsó évtizedben a munkásság technikai tudásának átlagszínvonala is nagyot sülyedt s különösen a fiatalabb generáció vesztette el — néhány örvendetes kivételtől eltekintve — az anyaggal és a technikával való azt a szoros és intim kapcsolatot, amely a régebbi generáció tagjaiban még igen erősen élt. Ennek az okai a társadalom és a termelés mai rendszerében keresendők és e jelenséggel, melynek kezdetét a múlt század elejére nyulnak vissza, minden szakmában és az egész világon találkozunk. Csak egyes külföldi officinák tudnak ez ellen védekezni, amelyek maguk nevelik munkásaikat s igyekeznek őket állandóan az üzemhez kapcsolni. Ma már a szakma, sőt az egész ipar elzúllásáról lehet beszélni, s hogy ez a rombolás Magyarországon, ahol a szakmai tradíció és a mesterségbeli komolyság amúgy is gyengébb lábon állott, mint a külföldön, még pusztítóbb hatással jelentkezett, az csak természetes.

A másik feltűnően jellemző tulajdonsága a magyar tipográfiai és grafikai termelésnek, annak teljes karakternékülisége. Nemcsak az egész termelésből hiányzik egy általános, egységes, magyaros irány, hanem az egyes műhelyek, sőt egyes egyének is teljesen iránytalanul, esetről-esetre dolgoznak s még csak kísérletek is alig mutatkoznak egy ilyen irány megteremtésére. Minden anyagunkat, gépünket, betűnket a német kultúra területéről kapjuk, de nyelvünk szerkezete, népiünk temperamentuma egészen más, mint a németé s míg a németek tulnyomóan a frakturt használják, mi csak az antikvával dolgozunk. Ha itt eleven, produktív szellemi erők hatnának, működne a szakmában, ki kellett volna fejlődnie egy olyan tipográfiai iránynak, amelyet joggal a magunkénak nevezhetnénk. Hogy ez nem történt meg, annak egyik általános oka az az individualizmus, amely az egész világon rugója volt a verseny fejlődésének s egyik főoka volt az ipari tradíció halálának. Az individualizmus nem stílusalkotó erő s mint a XIX. század szabadságideológiájával szorosan összefüggő jelenségnek, nálunk, akik az egész század folyamán küzdöttünk politikai önállóságunkért, különösen meg kellett erősödni. De ez is sokkal pusztítóbb, sokkal gyökeresebben romboló hatással jelentkezett itthon, mint a külföldön. A speciális magyar okok játszottak itt is közre: a szegénység, a kulturátlanság, a túlkicsiny magyar példányszámok és egész társadalmunk szervezetlensége. A magyar nyomdászati nem volt küz-

élete“. Néhány évvel a háboru előtt még volt két szaklapunk, megvolt a „Magyar Nyomdászok Évkönyve“ s így volt olyan „osztályközi“ fórum, ahol munkás és munkáltató találkozhatott, ahol kifejlődhetett a nemes és áldozatkész versenynek s az eszmecserének, a vélemények összemérésének olyan lehetősége, amelynek igen hasznos eredményei kezdtek mutatkozni. De az osztályharc kiélesedésével a munkáltatók leszorultak erről a fórumról és a munkásság anyagi eszközök híján nem tudta a lapokat és az Évkönyvet fenntartani. Jött a háboru s most már hatodik éve nincs szakmai „közélet“, az egyes, egymástól elszigetelt szakemberek között az érintkezés megszakadt, a külföldi szakirodalom megszerzése egyre nehezebb és költségesebb lett s így nemcsak a tradíció nagynehezen megőrzött maradványai veszttek el, de elveszett az a kevés eredmény is, amit a háboruig a szakma újabb fejlődése Magyarországon elérhetett.

Harmadik jellemző tulajdonsága a magyar grafikai termelésnek: egy hamis, művészinek látszani akaró külszín hajszolása. A háborus konjunktúra eddig nem álmódott lehetőségeket adott különösen könyvtermelésünknek, fokozta az egyes vállalatok versenyét és nagyobb tömegek érdeklődését fordította a könyv felé. A szolid technikával és a tradícióval való kapcsolatot elveszített termelés erre a hatalmas külső ingerre sem tudott megfelelően reagálni, nem hozta felszínre azokat az értékeket, amelyeket hasonló körülmények között egy egészséges kor egészséges ipara feltétlenül kitermelt volna. Stílus helyett az individuális „művészkedés“ fokozódott csak a züllés felé. Könyveink és nyomtatványaink színvonala egyre sülyedt, de az egyre rosszabbul szedett, tördelt és nyomtatott könyveken kivirultak a feltűnő, tarka címlapok. Ez a néhány esztendő szinte naponta vetette fel az új neveket és ötleteket, de meg kell állapítanunk, hogy évek óta nem láttunk egy komoly, jó címlapot, amely mögött tisztelesen megcsinált könyv állott volna, s amelynek valami stílusbeli kapcsolata lett volna a mögötte álló könyvvel. És mást mint címlapot nem is termelt ez az idő. Egyetlen említésre méltó illusztrált könyv, egyetlen komolyan fölfogott könyvdiszkísérlet nem hagyta el a magyar sajtót. Mindebből világosan látható az, hogy egyrészt a magyar nyomdászat nem kereste a kapcsolatot a magyar iparművészettel, másrészt művészeinket csak annyiban érdekelte a technika, amennyiben bizonyos impresszionisztikus hatások elérésének lehetősége fontos volt nekik a mindenkorl egyszerű cél érdekében. A modern reprodukáló technika boszorkányos készsége szívesen szolgálta ezeket a „művészi“ törekvéseket, a korlátlan lehetőségek végkép korrumpálták a grafikai közszellemet és minden komoly törekvés elveszett.

Ebben a kis áttekintésben megkíséreltük megállapítani, hogy mi az, ami a szakma számára megsemmisült, melyek azok az értékek, amelyeknek újra megszerzése, megőrzése és továbbfejlesztése a szakma legfontosabb érdeke. S amikor ezt megállapítottuk, könnyű lesz megrajzolni azt az utat, amelyen el kell indulnunk. A részletes munkaprogram megállapítása egyelőre lehetetlen. A ma feladata a szakoktatás terén csak a célkitűzés, az elindulás, s ez a feladat kétfelé irányul.

Az egyén felé és az összesség felé.

Az egyénnel szemben az a feladatunk, hogy a továbbfejlődés számára komoly technikai bázist teremtsünk. Tanoncoktatásunk és segédtoábbképzésünk ne tüzzön ki olyan célokat, amelyekkel ma megbírkózni nem tudunk. Legfontosabb, szinte egyetlen célja az legyen, hogy egyszerű feladatok tökéletes megoldására tegyen képessé. Az anyagok és szerszámok tökéletes ismeretének megszerzése és a legegyszerűbb munkafolyamatok teljesen pontos ismerete legyen a fontos. Rajzi, történelmi, elméleti ismereteket csak másodsorban és csak később öleljen fel, hiszen ezek oktatására legegyszerűbb eszközünk, szakirodalmunk sincs meg s az újabb generáció nagy része nem is rendelkezik az elemi technikai ismeretek azon mértékével, amely ennek a továbbképzésnek egyetlen reális alapja lehetne. Egy ilyen szűk körre fogott, de igen komoly és igen alapos szakképzés megmentheti még a fiatalság számára öregebb szakértésaink tudásának kincseit, azt a sok-sok apró fogást, az anyag azon mélyreható ismeretét, amely egyetlen utja a technika egészséges megújulásának.

Az összességgel szemben a szakoktatás legközelebbi feladata a szakmai közélet megteremtése. Erre viszonyainknál és a szakma természeténél fogva legalkalmasabb az az eszköz, amely ezt a munkát már a múltban is végezte: egy szaklap megteremtése. Egy olyan szaklap, amely a szakmai osztályharctól lehetőleg független, sem munkás-, sem munkáltatóérdekeltség szolgálatában nem áll, hanem a szakma összességének ideális érdekeit gondozza, legalkalmasabb arra, hogy a szakmai továbbképzés ügyét kezébe vegye és a ma egymástól teljesen elszigetelt tényezők törekvéseinek, fórumává legyen. Itt kell majd kialakulnia annak is, hová, milyen irányba fejlesszük a kedvezőbb viszonyok eljövételével szakoktatásunkat. Az erők egyesítése, a szakma terén felmerülő összes jelenségek folytonos figyelemmel kísérése egyik legfontosabb feladata egy ilyen folyóiratnak, másrészt pedig az, hogy lehetővé tegye olyan tendenciák egymásrahatását, találkozását, amelyek eddig egymástól függetlenül, elszigetelten működtek. Azt hiszem, hogy legnagyobb figyelmet a következőkre kellene fordítani:

1. Az új technikai eljárásoknak, a technikai fejlődés eredményeinek és az anyagoknak ismertetése mellett a technika elemeinek, a legegyszerűbb munkameneteknek alapos ismertetésére, még egészen kis részletfeladatok megoldására is, szigorúan gyakorlati alapon.

2. A tradíció ébrentartása szempontjából régi nyomdatermékek kritikai ismertetésére, a művészi cél-

kitűzés és a technikai megoldás egyformán gondos értékelésével. Rendkívül fontos az emberiség egyik legnagyobb kulturkincsének, a betűnek jelentőségéhez mért tárgyalása és az ezen a téren teljesen elveszett minőség-értés felébresztése.

3. A nyomdászat és a művészet kölcsönhatása szempontjából rendkívül fontos az, hogy egyrészt a nyomdászok megismerkedjenek művészeink törekvéseivel, másrészt a művészek technikai ismeretek és mesterségi szempontok birtokába jussanak. Az általános nemzetközi művészeti kapcsolatok mellett különös gondot kell fordítani a népművészetre, rajta keresztül a néplélek eleven erőivel való folytonos kapcsolatra. Régebbi szaklapjaink és egyes szaktársaink féltékeny elzárkózása a művészekkel és iparművészekkel szemben éppen olyan káros és kultúraellenes, mint az a könnyedség, amellyel művészeink a mesterség szempontjain és követelményein túlhelyezkednek.

4. A fejlődés szempontjából fontos, hogy a lap ne zárkózzék el a korszellemtől, az irodalomban, művészetben és a társadalomban küzdő ideák, tendenciák elől. A kor szellemi mozgalmait nyomon kell kísérnie még egy ilyen tisztán egy szakma számára szerkesztett lapnak is, bele kell kapcsolódnia a nagy eszmeáramlatokba s le kell vonnia azok tanulságait a mesterség számára is.

5. A szakmai közvélemény megteremtése céljából két rendkívül fontos tényező szabad érvényesülését kell a lapnak elősegítenie; ezek: a vita és a kritika. A vita legyen objektív s jusson benne szóhoz mindenki, akinek mondanivalója van. A kritika pedig legyen igazságos, de kemény mindennel szemben, ami hazug, talmi, felszínes és egyénieskedő. Mutasson rá mindig arra, ami reális érték, komoly és becsületes, mert csak így tudja a mindnyájunkból kivesztett minőség-értést, helyes értékelnitudást újra felkelteni.

Az anyagszerű és becsületes technika, igazi konstruktivitás, a komoly művészi akarás, a nemzeti és nemzetközi szellemi kapcsolatokba való kétfelől lehorgonyozottság, a korszellemtel való szoros érintkezés egyrészt, másrészt pedig az egyéniség játéka helyett a szakmai közszellem, a szakmai szolidaritás, a mesterség összes művelőinek közös, összefogott akarása azok a stílusalkotó erők, amelyek felépíthetik újra mindazt, amit a múlt század, a háborúval lezárt korszak lerombolt. Ezeknek az erőknek gondos ápolása, egymásrahatásuknak, kiegyenlítődésüknek elősegítése a szakképzés és a szakirodalom igazi feladata.

KNER IMRE

SEGITS MAGADON...

NYOMDAIPARBAN szükségelt anyagok beszerzése napról-napra lehetetlenebb lesz és mindgyakrabban fordul elő, hogy egyes munkák elkészítése leküzdhetetlen akadályokba ütközik. Nincs az az üzem, a legnagyobbiktól a legkisebbig, amely ne érezné valamely anyagnak a hiányát, — valamely anyagnak, amely egy másik üzemben, ha nem is fölösleges, de egyelőre nem kell.

Áll pedig ez elsősorban a papírnál. Abban az üzem-

ben, melynek munkái főleg kompressz kivitelűek, elfogy elsősorban a nyomópapír és vezetőjének kijelentése szerint „egy iv papírja sincs“. Persze, azt az 1—2 ujrizsma famentest, bankpostát, kartont stb.-t, miután folyómunkálhoz nem használja, nem is veszi tekintetbe.

Ennek pont a fordítottja a merkantilmunkákat készítő üzem. Elfogyott a famentes papírja, bankpostája stb., tehát neki „sincs egy iv papírja sem“; maradt ugyan valamikorról írásra nem alkalmas, 1—2 ujrizsma ilyenolyan nyomópapírja, de azt nem tudja most felhasználni.

Ha azt a papírt, amely azokban a nyomdáknak elhever, ahol „már egy iv sincs“, elhelyezzük azokban

az üzemekben, ahol arra szükség van, akkor még jóideig lehet dolgozni és nem volnánk kénytelenek a láncosoktól minden áron venni, ami a papír árát is előnyösen befolyásolná az ipar részére.

Segítsünk magunkon cserével. Tapasztalatból mondom, hogy igen kielégítő eredményt lehet elérni. Csak sohasem jöjjön senki azzal: „ilyen papírra van szükségem!” A siker titka az, hogy az ember megnézi otthon, mi az, amire most nincs szüksége és azzal jön a kartársához: „Van ilyen papírom!” Mikor azután megtalálta azt, akinek az a papír kell — azt pedig nem lesz nehéz megtalálni —, akkor megmondja, mire van szüksége. Kizárja a csere, hogy bárki a kollega papírját pénzért kérje, vagy zokon vegye, ha nem adja oda csak egy bizonyos papírért, amelyre neki szüksége van. Ha ezt a kartársak természetesnek találják, akkor mindenki nyugodtan elárulhatja, hogy ez és ez a papír nála most becserélhető erre és erre. Az elszámolás: a napi ár. Hogy ki mennyiért szerezte be, teljesen mellékes.

Én kínáltam famentest, nem mintha sok lett volna, de mert a fogalmiból, amire szükségem volt, egy iv

sem volt. Akadt kartárs, akinek erre szüksége volt, de neki sem volt. Szerzett és becserélte nálam. Hármán lettünk kielégítve és egyik sem szorult a láncosokra.

Egy kis bizalom és mindenki, aki igénybe veszi ezt az eljárást, jól fog járni. Tudni kell, hogy kinek milyen természetű a munkaköre és a saját üzemből jól körül kell nézni, mi van. Ha azonban minden papírra, amely otthon van, ráfogjuk, hogy erre is még szükség lesz egyszer, akkor nem segít sem saját magán, sem az iparon.

Még abban az esetben is, ha később, valamikor szüksége lesz arra a papírra, amelyet becserélt és nem tudja csere útján beszerezni, akkor sem járt rosszul, mert az előbbi papírnál volt annyi előnye, hogy ez kiegyenlítődik.

Ha a kartársak is úgy találják, hogy volna anyaguk a cserére — én körülnéztem egyes nyomdáknak és eleget láttam —, megszervezhetjük ezt a Főnökegyesületben és akkor telefon útján igen könnyen lebonyolítható a csere.

De nemcsak papírt cserélhetnek, hanem festéket, hengeranyagot, ólmot stb.

SZÉKELY ARTUR

A SZAVAK RITKITÁSÁRÓL

ANUÁR havi számunkban a vonalról megjelent közleményünkben megemlítettük, hogy üzemünk diszítőanyag-készletének kopottsága és mai viszonyok közötti pótolhatatlansága következtében rá kell térnünk a mesterszedéseknek a legegyszerűbb

eszközökkel való előállítására, mint például az egyszerű egyenes vonallal való diszítésre. Megemlítettük azt is, hogy ezt a szedésmodort az angoloktól és északamerikaiaktól már átvették Európa más nemzetbeli nyomdászai is, s ekként számolnunk kell azzal a ténnyel, hogy a tipográfiai egyenes vonallal való diszítés ma-holnap nemzetközi szedésmodorra fog fejlődni.

Majdnem ugyanezek a megállapítások alkalmazhatók a mindinkább divatosabbá váló szórítási szedésmodorra, amelyről alább bővebben fogunk szólni.

Mesterszedők előtt nem újság, hogy szavaknak erős — 2—3 ponttól kezdve gyakran 5—6 ciceróval való — ritkítása már 15 évvel ezelőtt is mindennapos volt Angliában és Északamerikában s tulajdonképeni kutforrása az ős-nyomatványokon található fel. De míg az ős-nyomatványokon és az ujabkori nyomtatványokon is eleinte csak valóban egyes szavak ritkításával találkozunk, addig legújabbban sorcsoportok, sőt a nyomtatványok teljes szövegének ritkítása mindgyakrabban kezd előfordulni s ekként ez a szedésmodor ma már divatossá kezd válni.

Hogy ez a szedésmodor mennyire hódít, azt eléggé illusztrálják az e lapunkban a 27. és a 28. oldalakon erős kicsinyítésben bemutatott prágai nyomtatványok és az „Archiv iür Buchgewerbe“ hirdetései. Prágai kollegáinkról ugyan tudjuk, hogy mindig szerették és ma is szeretik a mindennapitól eltérő szedés-sajátosságokat divatba hozni, német kollegáink azonban már nyakasabbak és különleges dolgokra nehezen szánják rá magukat, mégis mint az előbb említett példákön láthat-

juk, a hirdetések tulnyomó részének teljes szövegét ritkítottan szedték, s szakítottak a sorcsoportok mindenáron való négyszögesítésével.

Nyilvánvaló, hogy ez a szedésmodor Németországban és Csehországban is főként a diszítőanyagokban való hiány miatt fog tudni teret hódítani, épp úgy nálunk is divattá lesz. Azonban bizonyos az is, hogy óvakodnunk kell ezt a klasszikusan szép és egyszerű szedésmodort mindig és minden fajta nyomtatványon alkalmazni, mert könnyen lejárhatjuk.

Most pedig ismerkedjünk meg a szórítási szedésmodor természetrajzával és egynémely szabályával, melyeknek figyelmen kívül hagyásával az elérni kívánt finom és szolid hatást többé-kevésbé kockáztatjuk. Illusztrációk gyanánt szolgáljanak lapunk hirdetései és mellékletünk példái.

Szórításhoz minden fajta betű alkalmas. Legyen az antikva, fraktur, groteszk, kurzív vagy diszbetű, akár régies, akár divatos metszésű, mind igen jó hatással alkalmazható, azonban okkal-móddal kell vele bánni.

Nem feltétlenül szükséges, hogy egy-egy nyomtatványon egy- és ugyanazon metszésű betűt használjunk. A fősorok kiemelésére antikvánál félkövér, kövér vagy diszbetűt is alkalmazhatunk, fraktur, kurzív vagy írott betűtípushoz pedig antikva betűt vehetünk a kiemeléshez. Ezzel szemben félkövér szövegbetűhöz csak ugyanolyan erősségű tipust vagy diszbetűt alkalmazhatunk.

A fősorok és az alárendelt szöveg betűi közötti fokozat-különbség számottevő legyen ugyan, de azért ne fokozzuk tulságosra. Egyébként ennek a különbségnek a helyes megállapítása az Achilles-sarka az ilyen szedéseknek. Így pl. az Első Magyar Betűöntőde rt. hirdetésének szedése igen jól illusztrálja a helyes fokozatmegválasztást, szemben a Klein Ernő cég hirdetésével, melynek garmond szövegbetűi tulnagynak a címsor betűihez viszonyítva. Ugyanez áll a melléklet 1. és 4. példaira is; az utóbbi a helyes. E tekintetben

*Modern kivitelű,
a legkényesebb igényeknek
megfelelő*

B U T O R O K

*Teljes lakásberendezések
Szőnyegek és csillárok
Penzio- és
szanatorium-berendezések
a legmodernebb és
a gyakorlatnak legmegfelelőbb,
szolid kivitelben*

ABEL ERNŐ
Erdély legnagyobb butorgyára
KOLOZSVÁR
*Mátyás király-tér 6
Telefon 45*

Postatakarékpénztári csekk számla száma 34579

1. példa

Borsody Mihály és neje
örömmel meghívják elsőszülött
gyermeküknek: Gyusának
folyó hó 7-én megtartandó
keresztelési ünnepélyére.

3. példa.

Papirüzleti telefonszám 349

**I F J.
H E R C E G
A R T U R**

Teljes irodai felszerelések
Papíráru-kereskedés
Vonalozott üzletikönyv-raktár
Író- és rajzszerkek
Kő- és könyvnyomdai műintézet
Térképészet
Műszaki rajzok sokszorosítása
Vármegyei térképek
Gazdasági tervek
stb. stb.

D E B R E C E N

Papirkereskedés: Batthyányi-utca 80
Nyomda: Nyiregyháza-ut 3

Nyomdai telefonszám 254

4. példa.

IFJ. HEGEDŰS FERENCZ

a Magyar Pimkereskedelmi és Kölcsonzó Vállalat
kecskeméti képviselője

Kecskemét, Kossuth Lajos-utca 5 / Telefonszám 82

2. példa.

A grafikai iparágak fejlesztését szolgáló

M A G Y A R G R A F I K A

szerkesztősége és kiadóhivatala

*Budapest IX, Ráday-utca 26. szám. Telefonszám József 29-33
Magyar Postatakarékpénztári cheque-számla száma 45359*

5. példa

**A MŰVÉSZET A
KÖZÉPKORBAN**
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TANULMÁNY

A SZEGEDI
KULTURPALOTA
FELAVATÓ-ÜNNEPÉLYÉN
ELŐADTA BERÉNYI FERENCZ
A BUDAPESTI MAGYAR
KÉPZŐMŰVÉSZETI
AKADEMIA
TANÁRA

S Z E G E D
KIADJA A SZEGEDI KULTURPALOTA
1 9 0 3

6. példa.

F O H Á S Z O K

BÉR E D E
K Ö L T E M É N Y E I

B U D A P E S T
A U R O R A R T K I A D Á S A

7. példa.

EXCELSIOR SZÁLLÓ ÉTTERMEI

M E N U

Windsori erőleves
Olaszosan párolt főtt
Vegyes saláta
Favaszi töltött csirke
Fejes saláta
Fagylaltos kalács
Vegyes sajt
Fekete

Reányka
Sgri vörös bor
Sörök

EGY TERÍTEK ÁRA 60 KORONA

8. példa.

A Budapesti Központi Árucarnok Tisztviselőinek Társasága
1920. február 29-én, vasárnap, a Saskör összes helyiségeiben

E S T É L Y T

rendez, melyre tisztelt tagjait becses családjukkal és ismerőseikkel együtt tisztelettel meghívja a rendező bizottság
Az estély este
pont 8 órakor
kezdődik és a
záróráig tart.

Egyben értesíti a tagtársakat arról
is, hogy 1920. márczius 13-án, szombaton a Polgári körben
a Műkedvelők Társasága több tagjának közreműködésével

K A B A R É T

fog rendezni, amelynek tisztja jövedelmét könyvtáralapjának
gyarapítására fogja fordítani. Meghívót és műsört küldünk

9. példa

Junius
közepén
jelenik meg
a H. Weisse által
alakított

**A
G A Z D A G**

című sláger rendes ár mellett
Előjegyzéseket elfogadva
Budapesti Filmkölcsönző

azonban lehetetlen határozott utmutatással szolgálni, s tisztán a szedő ízlésétől függ a betűfokokozatok olyan összeválogatása, melyeknek összhatásaként ízléses és szolid sajtóterméket kaphatni. A melléklet 7. példájánál a fősört a korrekturalevonaton kicsinyelték azon alapon, hogy „szabály” szerint valamivel nagyobb kell, hogy legyen, mint az egyéb sorok betűinek a kétszerese. A sort átszedtük text betűből s a hatás teljesen leromlott, egyrészt a nagyobb betű durvább foltja miatt, másrészt az alárendelt szöveg ritkításának mértékéhez nem illeszkedő, vagyis kisebb arányú ritkítás miatt. Hogy mennyire nem lehet szabályba foglalni a fentebb érintett kérdést, arra igen jó példa a 8. szedésminta. Ennek fősora alig kétszerese a szövegbetűnek, mégis jó hatása, amit azzal magyarázhatni, hogy a fősört más színnel nyomattuk. A szöveggel egyazon színben nyomtatva minden bizonyosan valóban eltörpült volna az egyéb szöveg betűi mellett.

Nagyon fontos körülmény a ritkított szedésnél továbbá az is, hogy a fősoron kívüli egyéb szöveget, vagy annak tulnyomó részét lehetőleg egyfokozatu betűből szedjük. A melléklet összes példái ennek a szempontnak szem előtt tartásával szedettek. A hirdetések között még vannak olyanok, melyeknél ez elkerülte. Jó hatása és szerencsés betűfokokozatmegválasztást tükrözött vissza a Betűöntőde hirdetése, melynél összesen négyféle fokozat szedetett fel, de a fősoron és fősözvegcsoporton kívüli és további kétféle fokozatból szedett szöveg csak néhány szavas, tehát a nyugodt folthatást nem ronthatja. Nem ilyen nyugodt és egységes folthatása a Pusztafi-féle hirdetés, melynél ugyancsak négyféle fokozat szedetett fel, azonban az egy-egy fokozatból alkotott foltok egyike sem annyira uralkodó, hogy a többinek a foltja ne zavarná.

Nem kevésbé fontos kérdés a ritkítás mértékének a helyes megállapítása. Erre nézve ugyancsak jó érzékünkre vagyunk ráutalva. Nem mindig jó hatása az oly nagyobb arányú ritkítás, mint a 7. példái; de ennél olyan kevés szöveggel volt dolgunk, hogy a rendelkezésre álló nagy területen erős ritkítást volt lehetséges alkalmazni s egészen bizonyos, hogy kisebb mérvű ritkítás esetén a példa mostani finom és jó hatása elmaradt volna. A ritkítás mértékének megállapításánál irány-

adóul szolgálhat a fősor betűi és a sorok között alkalmazott ritkítás, vagyis beosztás. A fősorok lehetnek erősebben ritkítottak, mert ha ennek betűképnagysága nagyobb arányú eltérést mutat a szöveg betűivel szemben: folthatásban még nem gyengül a nagyobb ritkítás dacára sem (lásd 9. példa). Kerülni kell azonban azt, hogy a fősoron kívüli (tehát kisbetűs) szöveg aránytalanul erősen ritkítottassék. Nincs helye, illetve nem ajánlható az erős ritkítás (pl. félnégyzetes) az esetben sem, ha a sorok közötti beosztás túlkicsiny. Sorok között olyan mérvű beosztást kell alkalmaznunk, hogy a két sor betűképe közötti sorköz legalább annyi legyen, mint ugyanezen sorok betűi közé alkalmazott beosztás.

A ritkított szedés finom hatása — melyet erős képű betűk alkalmazása mellett sem veszít el (l. a 10. példát) — a papíron egymagában is díszítésként hat s ezért az ily szedések díszítését mellőzhetjük. Elegendő és méltó díszítés a puszta egyenes vonal vagy finom rajzu sorkörzet. Vignettákat csak szükség esetén alkalmazunk, s ez esetben is csak egyszerű rajzu dolgokat, melyeknek foltja összhangba hozható a ritkított szedés-alkotta folttal.

Legutoljára hagytuk a sorképzés kérdését.

A ritkított szedésmodor nem tűr meg más sorképzést, mint soroknak egyszerű középre zárását. Sor-eltolások, sörtömbök, kup- vagy tölcseralakok erőszakos alakítása nem ajánlható, mert az erőltetettséget alig lehet palástolni. Ez a szedésmodor nem tűri, hogy az egyik sorban a szavak között ha csak 2–3 ponttal is több beosztás legyen, mint a másik sorban. A soroknak olyan természetes odavetettséget kell visszatükrözötniük, hogy még a sorvégi elválasztást is kerülniük el. Nem okvetlenül szükséges, hogy a hosszú sort egy rövidebb kövesse, emezt meg ismét egy hosszabb, de azt igyekezzünk elkerülni, hogy a sorok mind majdnem egyforma hosszúak legyenek.

A fentiekben nem térünk ki részletesen az olyan mesterszedésekre, melyeknek egyetlen diszük s egyben érdekességük egy-két ritkított szó vagy sor. Ilyen mesterszedések rendkívül pikáns izüek, nagy teret engednek a fantáziának, mely ilyen egyszerű eszközzel néha valóban eredeti ötleteket vet a szedőhajóra. Az ily szedéssel később külön fogunk foglalkozni. ABC

JASCHIK ÁLMOS

DESTOVA tizenöt esztendeje függ egy tájkép a szobám falán. Nincs rajta semmi „vadregényes”: vizes, zöld síkság, a füvel benőtt székérut alig válik ki belőle, mégis valahogy a végtelenség felé szalad be a képbe. Borus, homályos hangulat, a lehullott eső még föl sem száradt, a másik már szeretné meghasítani a nehéz szürke felhőket. A Szomorúság és a Végtelenség ölelkezik össze ezen a negyednegyszög-méteres, tompaszínű vásznon.

Megállok előtte és elnézem, ahogy annyiszor és oly változó hangulatban néztem tizenöt esztendő óta — és most egyszerre mintha csak megismétlődnék egy bübajos Andersen-mese csodája. Benn állok a képben,

a vizes, füvel benőtt uton és nekiindulok a Végtelenségnek. Körülöttem és fölöttem ott lebeg a Szomorúság.

Husz esztendő Jaschik Álmos, aki ezt a képet festetted, nem tudta még akkor, merre indulsz, hová fogsz eljutni. Mai képeidben az avatatlan szem bizony nem ismerné meg ennek a tájképnek testvérét. De most, hogy nyomaidat keresem az uton, tisztán látom: igen, akkor is a füvel benőtt, járatlan utat kerested, a végtelenbe vivőt; akkor is bele akartad tenni minden vásznadba világtelfogásod szimbolikus kifejezését. Messzire haladtál, de a füves uton nem találkoztál senkivel. Akarva sem kérhettél volna utbalgazítást. Utszéli csárdát sem találtál: a magaddal hozott elemózslát megetted lassankint és alighanem magad is elcsodálkoztál, mi mindennel tömte meg kifogyhatatlan tarsolyodat egy titokzatos Valaki. Senki emberfiától nem

JASCHIK ÁLMOS: EXLIBRIS

vettél, nem kaptál semmit és most, életed delezőjén, gazdagabb vagy, mint valaha. De újra mondom: az vagy, akl husz esztendőskorodban voltál. Igazi ember és igazi művész csak fejlődik, de nem változik.

A nagyközönség most ugyszólván egy csapásra, egyéniségének egész sokoldalúságában és bonyolultságában fedezte fel Jáschik Álmot, jóformán semmit sem tudva fejlődéséről. Félő, hogy most meg majd ebben a stádiumában rögződik meg képe a köztudatban, — pedig hol lesz már ő a maga fiúval benőtt útján, mire mindenki megérti mai képeit!

Ezt a megértést szeretném néhány rövid szóval meggyorsítani.

Jáschik, mikor a füves utra lépett, természetesen tudta mindazt, amit a járt utak sokasága tud. Ha éppen akart, tudott korrekt és reallisztikus lenni, és impreszionista is volt, ha úgy tetszett neki. Nem esett nehezére tisztán kolorista hatásokat kihozni és ha nem rösteli, a novellisztikus képtémákat is meg tudja csinálni. Azonfelül erősen érezte a vonalak ritmusát és értett a stílizálásához.

Mindezt illik többé-kevésbé tudni annak, aki festő akar lenni és tavasszal meg összel ki akar állítani a tárlaton.

Jáschik Álmosnak azonban sajátos módon egyáltalán nem volt fontos az őszi és tavaszi tárlat. Keresett valamit. Nem azt a bizonyos „ujat, mindenáron ujat“. Nem volt benne soha semmi a vad zseniből. A képzőművészeti főiskolára sem művésznövendéknek, hanem rajztanárjelöltnek iratkozott be; a legutolsó időki tanított is buzgón, soha kevésbé bohém rajz-

és iparművész-tanár nem volt nála a világon. Saját magát kereste, és ha meg nem találja, egész életére nyugodtan megmarad tanárnak.

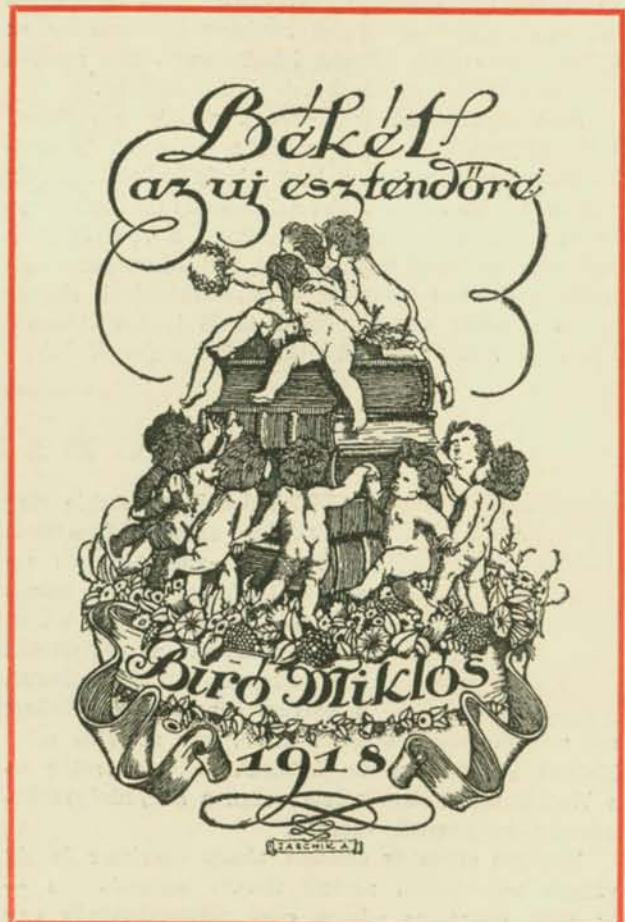
De hát megtalálta: kéznél volt a maga énje, nem kellett másoktól összeszedni.

Megtalálta azt a technikát, mely egyedül illett az ő egészen különös látásmódjához. Ebben a látásmódban a részletek hallatlanul precíz érzéklése rendkívüli fantáziával egyesül. Ha Jáschik „Légyvárakat“ fest, ezek a minden építészeti lehetőségtől igazán távolálló, egymás hegyén-hátán emelkedő, mélységeket vékony pilíreken hídként átívelő tornyok, falak az utolsó kockaköig végtelen gondossággal vannak kidolgozva.

De nemcsak reális és fantasztikus egyszerre a látása, hanem önkéntelenül dekoratív is. Jáschik kompozíciójának szín- és vonalritmusa olyan erős, mintha a képek főcélja a dekoratív hatás lenne. Sőt volt is fejlődésének egy korszaka, mikor valósággal ezt a hatást hangsúlyozta; ekkor szerette a vonal-ismétlődésekre alkalmas adó témákat, s a háttérét egészen dekoratív eszközökkel alkotta meg.

Azóta helyreállott az egyensúly; a dekoratív elem nem nyomja el a többiekét; részben ki is került a tulajdonképpeni képből, a Jáschiknál mindig nagy jelentőségű keretre. Itt az iparművészettel való foglalkozás adott új ösztönzéseket buja vonal-fantáziájának — és sokat lehetne arról beszélni, hogy hová fejlesztette a magyar népies diszitő motívumokat.

De még nem vagyunk készen Jáschik látásmódjával. Reális részletezés, fantasztikum, dekoratív stílizálás:

JASCHIK ÁLMOS: UJÉVI ÜDVÖZLŐ-LAP

mindezek mellett a Jaschik-képekben egyéb is van. Nem akarom filozófiának nevezni: de világielfogásnak talán szabad. És költészetnek is nevezhetném, ha nem félnék, hogy félreértenek. Jaschik nem a „poétikus témák“, a novellák festői közül való. Képeihez nem lehetne történeteket írni magyarázatul. Ellenben ugyan-
 ugy hatnak az emberre, a maguk tisztán festői eszközeivel, mint egy éppen elolvasott Schopenhauer-oldal, vagy Ady-költemény — vagy egy meghallgatott Beethoven-szonáta. Vagyis bennük van a végtelenség kapuit döngető művészlélek egész lírikuma, tragikus szomorúsága — színekben és vonalakban, amik egy városra leszálló ködöt, egy hulló csillagot, vagy egy korállzantonyt ábrázolnak.. Aki ezeket a hangokat kihallja Jaschik színeiből és vonalaiból s aki tudja, hogy szavakba nem szabad foglalnia őket: az már érti őt. És annak már nem kell soká magyarázni, hogy mi az, ami tökéletesen újszerű a Jaschik exlibriseiben, cimlap-rajzaiban és illusztrációiban. Az, hogy sohasem esik bele sem a lapos realitásba, sem az unalmas allegorizálásba. Exlibrisei, cimlap-rajzaival szimbolikusak, egészen külön úton, a maguk eszközeivel akarják egy egyéniségnek alapjellemvonását, sőt néha komplex egészét vagy egy könyvnek hangulatbeli tartalmát kifejezni. Nem hiszem, hogy Jaschik képes volna ismeretlen ember számára exlibrist csinálni, s ha valami pénzeszsák

mégis kieroszakolna tőle egyet, alighanem becsület-sértési pört indítana ellene, ha... megértené a rajzát.

A könyv-illusztráció nálunk eddig nagy gyermekeknek való „szemléltető képekből“ állott. Egy bokor alatt ülő szalmakalapos ur és egy ifjú hölgy volt például arra hivatva, hogy a „Szeptember végén“ tartalmát

JASCHIK ÁLMOS: NAPTÁRTÖMB-FEDŐLAP

megmagyarázza a gyöngébbeknek. Ez a művészet — ha technikailag fejlettebb lett volna is, mint amilyen — éppen olyan értékű, mint 20—25 éve még divatos megfelelője, a családi és gyermeklapok ugynevezett „képmagyarázatai“.

Mennyire mások Jaschik Petőii-illusztrációi, vagy a megjelenés előtt álló János vitéz, Csongor és Tünde, valamint az Ady-illusztrációk! Nem is vonatkoznak mindig egy bizonyos versre, még kevésbé akarják reálisan magyarázgatni a szituációt. A részletesen látott fantasztikus szimbólumok Jaschik lelkének szülöttei: azért és annyiban illusztrációk, mert ugyanazokat a hurokat rezgetik tovább bennünk, amelyeket az illető költemény vagy versciklus rezdített meg. Hogy a „Szeptember végén“ hangulatához szükség van egy hölgyre, azt illusztráció nélkül is tudjuk. De milyen

félekbemarkolóan fejezi ki a Petőii szerelmének egész nagyságát, a férfinak a Szív előtt bemutatott hódoló áldozatával! Hogy benne van a forradalmi versek egész energiája a koronákat megszalasztó, kiáltó Jelenésben! És hogy Adyról se feledkeznek meg: mily szimbolikus erővel lángol, perzsel a nyár, a szerelem nyara egy biborfüggönyben, amely mögül sápadtan, sárgán és diszesen előlbenve „beszökött az ősz...“

Szeretnék még tovább kalandozni a végtelenbe vivő uton, de mégis csak megelégszem azzal, ha valamennyire megvilágítottam a művész eddigi útját, s ez utnak jelentőségét. És ezzel vége a mese-csodának: ismét ott állok a tizenötöstendős tájkép előtt, és nézem, nézem a füvel benőtt utat, a Végtelenséget és a Szomorúságot.

BENEDEK MARCELL

EMLÉKEZÉS EGY RÉGI MAGYAR NYOMDÁSZRA

ZERKILENC SZÁZTIZENNÉGY tavaszán — hajh, de régmúlt időben — nyakamba vettem a görbe országot, Székelyföldet. Nem volt még szó se a háborúról, de valami öntudatlan kényszer üzött és hajtott: néztem meg még egyszer ezt a legendás földet,

örtornyos templomait, galambducos kapuit, isteniára faragott kapubályványait, magyarokhoz hűséges székely népét. Faluzás közben betoppantam egy kicsinyke klostromba is, Mikeházára. Olyan, mint a többi parasztház, csak kőből van és valamivel nagyobbacska. A vakító fehérre meszelt monostorépület, mint a fecskefészek, úgy tapad a templom oldalához. Barátságos képű franciskánus gvárdián szobájában ülök; fiatalága csodálatos kontrasztban áll a vastagialu, alacsony barokszobával, amelynek egyik falmélyedése almáriomnak szolgál, benne a klostrom kincsei: gyönyörű régi könyvtára, amely már a millenárius kiállítás alkalmával is feltűnt a szakembereknek és sok ritka magyar könyvet foglal magában. Az almáriom fölött a falon durva, barátmívi, alig gyalult keretben patinás olajfestmény: a rendház alapítójának, Kájoni Gábor franciskánus rendfőnöknek a nagyszakállu arcképe, amely 205 esztendei kallódás után 1892-ben került ki a ház valamelyik padlásbéli mestergerendája alól.

— Bizony, uram, — mondja a fiatal főnök — sajátos egy érdekes alak volt ez az én elődöm. Teste, lelke, minden törekvése és életének minden perce ide kötötte őt le Európának ebbe a legeludogottabb fészkebe. S azért a gondolkozása mégis ott csapongott szabadon, ahol a talián humanisták és polihistorok az emberiség egyik legszebb, mert legtermékenyebb korszakát kovásolták. Kájoniról keveset tud a nagy világ, még az erdélyi magyarok is jócskán elfelejtették, pedig én tisztán látom, hogy aki egyszer megírja Erdély kulturális történetét, Kájoni működéséről azt fogja mondani, hogy ez a „székely reneszánsz“.

Assisi Ferencnek a lelke égett a barát szemetüében, amikor a középkori elcsontosodott emberiség legnagyobb csodájáról, a természettel való újra összehozásáról: a reneszánszról szökött ez az egyszerű kis

barát, a székely havasok alján. — Teremtő isten — rebhent végig a gondolat a fejemen —, ha ez az életre való faj nem itt az isten háta megett, ellenséges természeti körülmények között éli le ezeréves életét, hanem valahol a világ színpadának közepén, akkor olyan értékeket visz az emberiségbe, aminőkért még ma is irigyelljük a boldogabb, nyugodtabb sorsu, nyugateurópai kultúrnépeket.

— Látja, — s szeretettel szed elő az almáriomból egy régi herbáriumot, gyönyörű szedésű, kristályosan tiszta rajzu fametszetes föllánszt — ez is a Kájoni könyve. Ihol, ezek a régi ragyogó színek, amikkel kipingálta a metszeteket, olyanok még ma is, mintha tegnap festették volna, s a festékeit pedig tegnapelőtt keverte volna régi recipék alapján néhai való Frater Gábriel. Mert olyan szabású ember volt ám Kájoni, hogy mindent, még a festékét is maga készítette magának, furt-faragott, kevert, írt, gondolkozott, imádkozott, festett, épített, öntött, kalapált; — a régi székely ezermesterek fajtájából fakadt góbé volt.

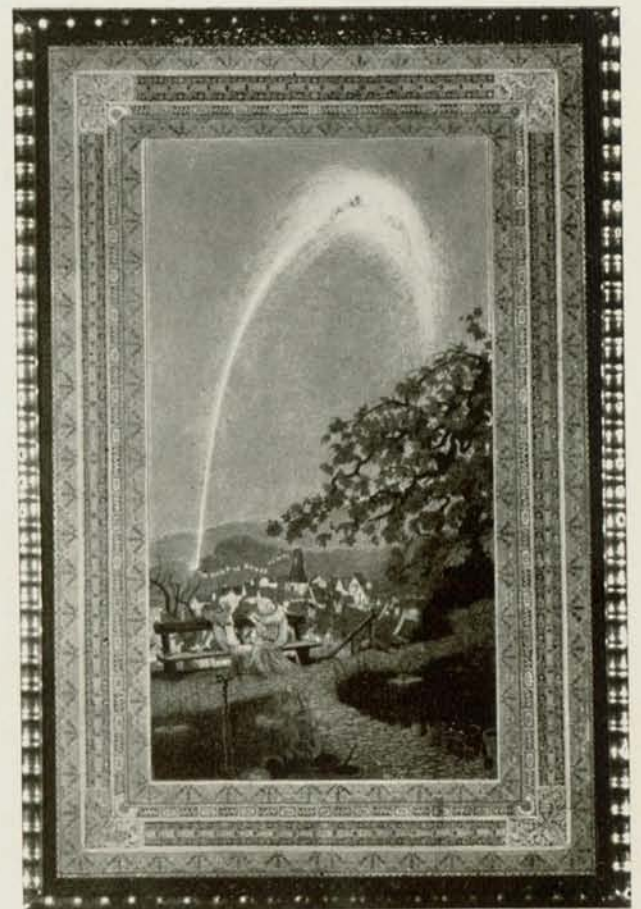
— Szomorú idők jártak akkoriban is erre mifelénk. Török, tatár, osztrák, tallján mind rajtunk élösködött; a mi uraink azzal töltötték az időt, amivel ma: politizáltak és keresték a kedvezőbbik konstellációt. Hát persze, hogy ezenközben itt bizony minden kulturális törekvés fene parlagon hevert. Akkoriban volt az, hogy Apácai Cseri János levelet írt Hollandiába, barátjának, Tóthfalusi Kiss Miklós nyomdásznak: „Csak lopd el (sajátítsd el) Hollandiának mesterségeit és csináljunk Erdélyből egy kis Hollandiát“. Európa túlsó végéről kellett egy kis műveltséget koldulnunk, mert bizony a mi urainkban nem sok érzék volt iránta, olyan időkben, amikor a fejedelem még a maga nevét is alig tudta leírni. Ekkortájt írta Haller János, a „Békességes türesnek pajzsá“-ban, 1682-ben: „A sok tanult és okos író daczára a kereszténységben egy nemzetség között sincsen nagyobb szüki a könyveknek, mint a magyaroknál“. Mert hát, tetszik tudni, a könyvből inni nem lehet, a könyvvel verekedni is csak az ujabbkori parlamentekben szokás, s mivel sem inni, sem verekedni, tehát semmi okos dolgot a könyvvel művelni nem lehetett, hát bizony a mi dicső eleink nem is részeltették tulnagyi tisztességben.

S Z I G E T

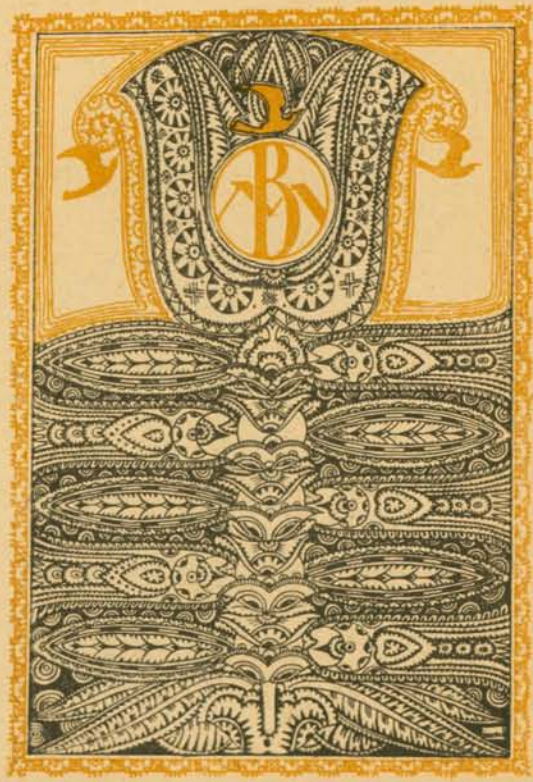
H Ó P E H E L Y

R A K É T A

SZABADSÁG SZERELEM

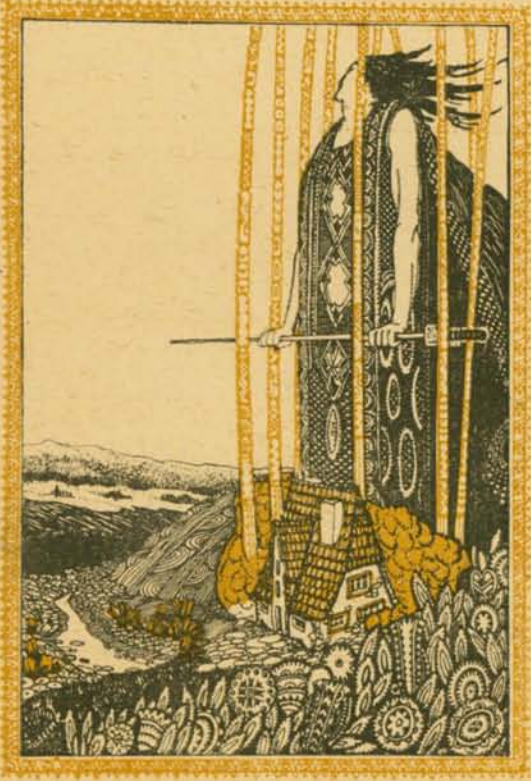
Jaschik Álmos grafikus művész munkáiból
A „Szabadság-Szerelm” című mű
külső fedelének és előzékpapirjának rajzai

Jaschik Álmos grafikus művész munkáiból
A „Szabadság-Szerelm“ című mű
belső címlapjal és illusztrációjól

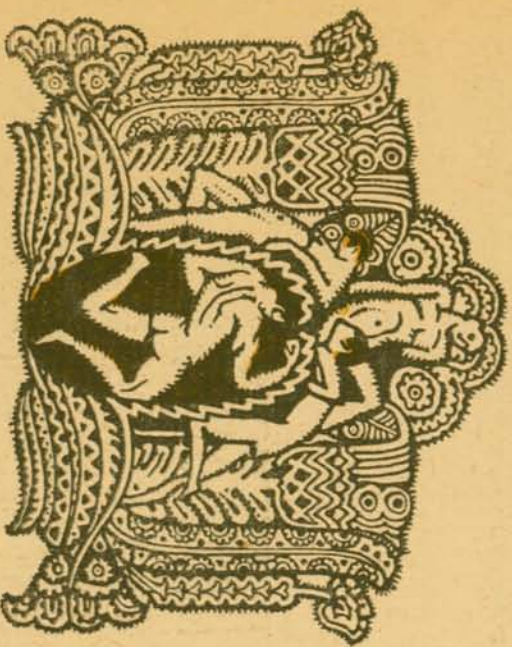
Jaschik Álmos grafikus művész munkáiból
A „Szabadság-Szerelem” című mű illusztrációjól

PILISI LAJOS

DEKROÁ-VIKTOR
CSODÁLTATOS
ÉLETE

REGÉNY

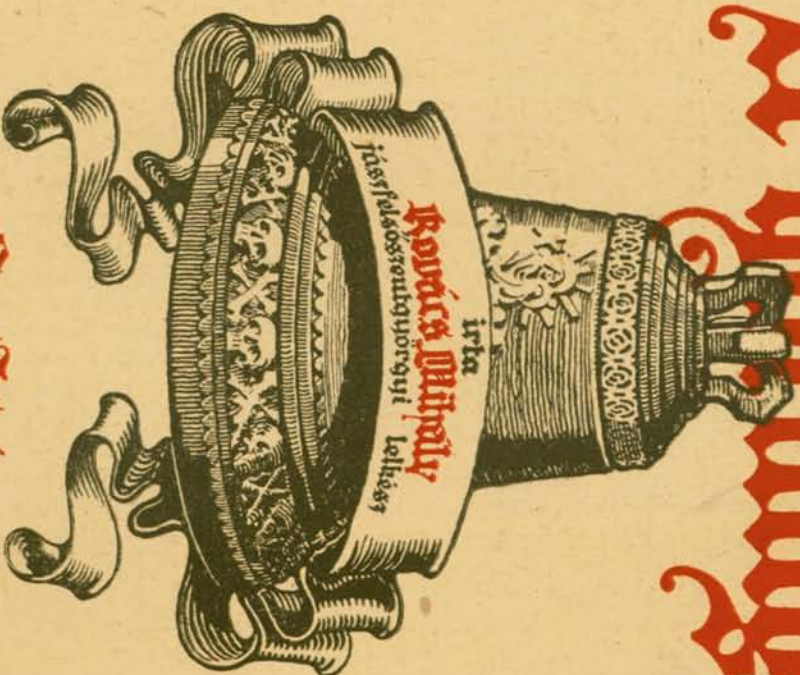

BUDAPEST

BIRÓ-MIKLÓS · KIADÁSA

A Hódolat

írta

Horvácza Mihály

írási feladványainak legújabb gyűjteménye

Lehász

Ernst Nyitrai
kísérlet
kiadása
Budapest

— Ebbe a korba pottyant bele Kájoni Gábor, akinél tarkább mesterségű nyomdászt még nem teremtett a Gutenberg felekezeti. 1647-ben, 18 esztendő korában lépett a rendünkbe, s mivel főnökei nyomban felismerték a keze készségét, orgonistává és orgonaépítővé képeztették ki. Az orgonája máig is ott van a gyergyószárhegyi klostromban (sajnos, a háboru barbár furiája ezt is áldozatul követelte: sipjait beolvasztották puska-golyóbisnak, s a faszerezékét aztán — mint hasznavehetetlent — felfűtötték a derék, de hozzá nem értő barátok) s a rendi történelmünkben úgy vagyunk feljegyezve, hogy Gábor testvér kitűnően értett a Gregorián-zenéhez. Furiaragó természete aztán nem hagyta nyugodni s amikor a tatárok elpusztították a csíksomlyói iskolát, nekilátott az építés mesterségének, s utóbb meg ezt a mikházai klostromot is, amely régebben csak lából megvályogból valósi volt, ő építette át köbe.

A gvardián keze simogatva futott végig a vastag köfalon; szinte valami misztikus szellemidézésnek hihette volna az ember, amivel ez a késői utód kilopja a kövekből nagyszellemű elődjének romantikus lelkét.

— Akkor meg aztán, látván mennyire hanyatlík a német, török, latin meg a szomszédos oláh behatás alatt a magyar nyelv, nekilát és fáradtságos munkával egybegyűjti a nép legkedvesebb egyházi dalait: 511 magyar nyelvű templomi éneket hord együvé ebbe a könyvbe, — a gvardián kiszed egy másik főliánst, — zsolnárt és létániát vegyesen, nem nézvéen különösebb teológiai műtyürkékre, csak arra, hogy minél több magyar szót rögzítsen papírra. Közben rendfőnökké lesz; több ideje jut a szellemi munkára. Hát nekilát és összeírja a hun-székely ősi írásra vonatkozó, a székelységben akkor még élő népelekeket. Sajnos, ez a műve csak kézírásban maradt meg, s az is elkallódott valahol. Még 1794-ben valamilyen bécsi tanár látta a kéziratot és írt is róla.

— De élete koronájának Kájoni mégis csak a nyomdászság mesterségét tartotta. Tán élt benne a tudat,

hogy orgonájának harmóniáját ellibbenti az első szellő, hogy a kőházat is megemésztheti a prédáló zsarátnok; de a könyvbe rögzített emberi gondolat túléli a nemzedékeket és az örökkévalóságból izelítőt ad a fáradt földi vándoremlernek.

— Jöjjön, uram, megmutatom most a mi legszebb ereklyénket.

S azzal hosszú iolyosókon át kicsi cellába vezet; biz' az csak lomtárnak festett nagyjából. Ezernyi kacat hegyin-hátán, s egy őrfizetlen pillanatban belenyulok a bubos kemencébe, és — gyönyörű régi csipkét húzok ki belőle, valami karingről valót. Nagy röpködés támad aztán, amint a gvardián szerte hajgálja a szoba közepére összehordott holmit: könyvet, monstranciát, kuffert, és vecsernyepalástot vegyesen. Végül a halom legalfjából feketén kalimpál égnek valami furcsa csontvázszerű alkotmány: holmi szedőszekrénynek baklábás alváza.

Ennyi maradt meg Erdély egyik legérdekesebb kulturális emlékéből, a Kájoni-féle nyomdából! Amit lehetett, összeszedtem az alvázból, meg a szedőszekrények maradványaiból s felhoztam a Nemzeti Muzeumba. Talán még egyszer fontos dokumentum lehet belőle a magyarság sorsa mellett: hogy ezernyi baja és szorongása közepette is ez a nép volt az, amely szomszédai számára kulturát teremtett, s hogy ez a föld volt az, amely a Kárpátokon tulra szállította az első oláh nyomdát!

Elbucsuztam aztán a gvardiántól. Földje harctér lett azóta. Ki tudja, mi lett az almáriomban féltve őrzött kincseiből, mi lett vele magával?!

Vigasztaló szó most nem jut oda át; szuronyból sűrű hangfogót vontak közibénk. Pedig szeretném, ha ez a kis emlékezés is eljutna oda; hadd tudják meg Csabá földjén, hogy a Királyhágóján innen hálás szívvel emlékeznek meg arról a magyarságról, amely segített ltt Európa keletén kulturát csinálni olyankor, amikor az egész ország, meg egész széles Európa csak úgy visszhangzott — a harci zajtól, meg az emberek türelmetlen torzsalkodásától...
SUPKA GÉZA DR.

AUTOTIPIA KÉSZÍTÉSE SZINES EREDETIRŐL

A klisékészítő gyakran nehéz helyzetbe kerül, amikor szindus képről olyan egyszínű autotipiát kell készítenie, amely összhatás dolgában teljesen kell hogy megfeleljen az eredeti kép hatásának. Iskolapéldái ennek Jaschik Álmos graikus művésznek e ízetben reprodukált három temperafestménye után készült autotipiák. Jaschik bámulatosan iligrán rajzmunkáit szinompájuk miatt egyszínű autotipiában tökéletesen visszaadni alig lehetséges.

Röviden közlöm a klisék készítésének módját:

1. kép: A sziget. A keret sötét, a sarkok és közepozották díszítése élénk sárga színű. A kép maga világos tónusu, tehát egészen más exponálást igényel, mint a keretrajz, annyira mást, hogy a kép és a keret egyszerre nem is fotografilható. A világos színű képet nagyon röviden kell exponálni, a keretet sokkal hosszabbban. Ha mindkettőt egyszerre akarnók fényképezni, úgy munkánk értéke kétségessé válhatna, mert ha a képet helyesen (tehát rövid ideig) exponálnók, akkor a sötétebb keret nagyon sötéten jönne; ha pedig a keretet fotografiljuk helyes exponálás útján, akkor meg

a kép finom tónusa teljesen elveszne. Ezeket tudva, külön-külön felvételt készítettünk úgy a keretről, mint a képről, természetesen mindegyiket helyesen exponálva. Ezután pedig a helyesen exponált kerettel bíró felvétel negatív rétegéből a képet kivágtuk s oda a helyes exponálás útján készült kép negatív rétegét beillesztettük. A kép felvételét vörösre szinezett emulsióval szűrő nélkül, a keret felvételét pedig fekete emulsióval sárga szűrő alkalmazásával eszközöltük.

2. kép: A hóhehely. A díszített keret háttére fekete, s rajta kék és zöld tollrajz. A fa ágai barnák, a rajtuk lévő bogyók tüzes vörösek, a háttér halvány kékes-szürke. A kép ilyen szinezésbeli konstrukciója folytán ugyanazt az eljárást kellett követni, mint az 1. képnél.

3. kép: A rakéta. A keretnek és a képnek is fő tónus-színe a kék s emellett a zöldes, kékeszöld és lila színek jutottak szerephez, tehát rokonszínek, melyek lehetővé tették, hogy ezt a képet egy felvétellel készíthettük el, azonban az eredetinek megfelelő kontrasztot a marataátnál kellett behozni.
TAUSZ SÁNDOR

Minden idősebb nyomdász tudja, hogy a régebbi betűöntődel mintakönyvekben sokáig állandóan használatos volt Ciceronak Catilina ellen mondott beszédének eleje, mely így szól: Quousque tandem abutere, Catilina... Hogy ez a szokás honnan származik, az megállapítható volt a leipzig 1914. évi grafikai kiállítás angol pavillonjában, ahol William Caslon londoni betűöntőnek 1783-ból származó mintalapjai láthatók a fentebb jelzett szöveggel. Természetes, hogy a szövegnek az összes fokoknál egyformán való vétele azt célozta, hogy bemutassák az egyes fokok szélességét.

SZAKIRODALOM

A MAGYAR GRAFIKA FOGADTATÁSA

Lapkiadó és szerkesztő aligha élt át olyan nagyfokú izgalomban hónapokat és heteket, mint lapunk kiadója és szerkesztője. Ez érthető is a mai viszonyok között, melyek semmiképp sem alkalmasak drága kivitelű szaklap kiadására, már csak azért sem, mert e lap létét nagyrészt a munkásság támogatására alapítottuk. Lapunk megindítása jórésztben ugrás volt a sötétbe, egyrészt, mert az első szám megjelenéséig még a fővárosban való kelendőségéről sem volt fogalmunk, a vidékkel, ahonnan csak most kezdenek befolyjni a megrendelések, pedig alig volt összeköttetésünk. A megjelentést megelőző izgalmat fokozta az a szomorú körülmény, hogy az előállítási költségek, az előállításához szükséges eszközök és anyagok árai napról-napra emelkedtek. A magunk elé tűzött céltől mindezek mégsem térítettek el, sőt amint jelen számunk a legmeggyőzőbben illusztrálja is: fokozottabb áldozatokra készítették és ezentul is arra törekszünk, hogy számról-számra nívósabbat nyújtsunk. Miként fogadták lapunkat a kollegák? Erről sok jót, de legalább is ugyanannyi szomorut is lehetne írni. A lapról, kiállításáról a munkás-szaklapok részletesen elismerőleg nyilatkoztak, e közlemények ismétlésére, sajnos, nincs helyünk, de ez nem is szükséges. A pártolás a fővárosi munkásság körében gyengének mondható, de ezen nem zúgolódunk, mert a munkás helyzete ma végtelenül szomorú. A lapot ma igazán csak azok vásárolták, akiknek arra szükségük van s akik átérzik egy szaklap olvasgatásának és a mellékletek tanulmányozgatásának szükségét és annak óriási hasznát. — A vidéki kollegák magatartása már biztatóbb: a legtöbb helyen nehezen várják a lap megérkezését és noha csak a kezdet kezdetén vagyunk, a megrendelések rendkívül szép számmal érkeztek be. Egy kisebb vidéki városból írja egyik lelkes kollegánk, hogy „áthatva azon tudattól, mily fontos érdeke iparunknak ezen új szaktudást terjesztő folyóiratnak a terjesztése és fellendítése, a tölem telhető legnagyobb igyekezettel azon voltam, hogy városunkban a kollegák érdeklődését a szakoktatás iránt felkeltsem; ez sikerült is: az eredmény 25 példány!” S ez nem első és egyedül álló eset, vidékről van ily lelkesítő levél több is. A munkásság támogatása tehát — dacára az elhelyezett példányok félezret alig elérő számának — ha nem is erős, de legalább biztató a jövőre nézve. Jó kelendősége van lapunknak a laikus és műbarát körökben, ahol talán több az előfizető, mint abban a táborban, amelytől

a legtöbbet vártuk. A munkaadóság tábora az, melynek megértő támogatására számítottunk leginkább, de amely még — a boldogok álmát alusza, tehát fel kell előbb rázni s fel is fogjuk rázni, mert programunk egyik sarkalatos pontja, hogy a munkaadókat a szakajtó olvasóivá és pártolóivá formáljuk át. Szakmáját szerető munkás és főnök egyaránt tudja, mit jelent az, ha főnöke, illetve kartársa szaklapot nem olvas: olyan az, mint a mai ácsorgó pesti politikus asszony. Ezt a típust az ácsorgás áldott intézménye ezrével teremtette, s amint hogy ez sem ért a politikához, csak beszél róla „a világba“, épp úgy a mi szaklap-undorban szenvedő főnökeink is csak beszélni tudnak szaktudásról, a munkás képzettségének alacsonyágáról, a „modern“ nyomtatványról és harmonikus színezésről, de ez azután minden, amit tudnak. Azaz hogy beszélnek még másról is; pl. papiruszóróról, meg ehhez hasonló jókról s végül kalkulálni is tudnak. Ehhez értenek a legjobban s ezért van kevés főnök-előfizetőnk, mert „minek fizessen ő, a „szegény“ főnök 120 koronát a lapért, amikor a kiadó 60—70 koronás ár mellett is minden biztonnyal megtalálja a számadását, máskülönbben nem adná ki a lapot“. Igen, ilyen főnök is akad a fővárosban, aki ezért nem fizet elő lapunkra 120 K-val, hanem kihasználja művezetője munkásvoltát s vele véteti meg a lapot számonként 7 K-ért A munkaadók másik tábora — sajnos, nagyon kicsiny — lelkesen állt mellénk, s bizonyos, hogy ki is fog tartani velünk, mert ebben a táborban együtt vannak mindazok, akik törhetetlen bizalommal viseltetnek a magyar nyomdaipar felvirágoztatását célzó minden kísérlet iránt. A főnök-előfizetőink számlító része bizonyára nincs tisztában azzal, hogy mi azért állapítottuk meg magasabban a főnökök példányainak árát, mert a mi véleményünk szerint elvárható a munkaadóktól, hogy munkásaik szakmai tudásának fejlesztése érdekében ilyen módon áldozatot hozzanak. A 120 K-ás előfizetési díj pedig egyébként a mai viszonyok között nem is haladja túl a lap tényleges előállítási költségét.

SZEDÉSTECHNIKA

HIRDETÉSTÖRDELŐ ÉS TÖMÖNTŐ

Olyan ujságüzemben, amelyben körforgógépen nyomják a lapokat, a hirdetéstördelőnek módjában áll különösen a tömöntő munkáját megkönnyíteni, illetve a jobb nyomás létrejvetelében segídezni. Áll pedig ez a segédkezős a következőkből: Az előforduló klisék a fatalpról leveendők és alátéti ürpótlókra fazettálandók. Eziránt a tördelő már a szedéskor intézkedik és ne várjon, míg a hirdetések betörtelendők, vagy amikor a kolumna már a tömöntőjében van, amikor a tömöntő sokszor már az utolsó pillanatban szakítja le a klisélemezt a fatalpról, mert a nagy hőség folytán attól tart, hogy a fa a szárítókészülékben összezsugorodik és így vagy nagyon gyenge, vagy a fa alá való alátétel esetén elmosódott kép készül. A kalandrirozáskor a klisék alá többnyire alkalmazott fa sülyed, minek következménye azután vagy az ujból öntés, vagy ha erre már nincs idő, a hiányos nyomás. Ami a betűanyagot, lénlát és körzetanyagot illeti, magától értetődő dolog, hogy

hibásan. A léniakeretnek ily megoldása határozottan kárhözvontató s nagyon csodáljuk, hogy éppen a cseh kollegák követik el, mert ők híresek voltak arról, hogy a papírsíkon síkdíszítményekkel plasztikus hatásra sohasem törekedtek. W.

AZ ARCHIV FÜR BUCHGEWERBE

elismerten legelőkelőbb szaklapja a német grafikai iparoknak, amely békeidőben és a háború folyamán is a német nyomdaipar mestermunkáinak színe-javát mutatta be. Az Archiv múlt évi 11—12. száma most érkezett meg s kellemes meglepetéssel szolgált. Szedéstechnikai kivitel tekintetében előnyös frontváltozásról ad bizonyítékot. Ismeretes mindnyájunk előtt a németek nehézkes, szögletes szedésstílusa. Az Archiv legújabb számának hirdetései már könnyebb, áttekinthetőbb kivitelben szedettek. Nagyrészüik az e sorok között erős kicsinyítésben reprodukált szedésmodorban készült; rendszeresen alkalmazzák a szórítást, a kurzív betűknek antikvával vagy frakturral való keverését, amiről lapunk más helyén is szólunk. A hirdetések egyrészen azonban még meglátszik a régi német specialitás: a kereteknek halmozása. Az e sorokhoz tartozó példák közül a Klingspor-hirdetés is ilyen kivitelű, ez azonban még tűrhető hatású, nem így azonban más hirdetések, melyeknél a keretek oly erősek, hogy a szöveget károsan befolyásolják. Ujszerű és nem tetszetős keretalkalmazási módot mutat a 3. példa, mely háromféle díszítményből van összeszedve.

Nem ritka 2 cicerós és 1 cicerős sorkereteknek itt látható módon való alkalmazása, ami a szedésnek cseppet sem válik előnyére, s így mivel sem indokolható. A lap egyéb része egyszerű technikával készült s jó hatású.

A GÉPSZEDÉS

A LINOTYPE DRÁGULÁSA

Vettük a következő sorokat: Ugy nálunk, mint Németországban is mindtöbb oldalról hangzik a panasz, hogy a Mergenthaler-szedőgépgyár a már régebben megrendelt Linotype sorszedő- és öntőgépeket nemcsak hogy nem szállítja, hanem a megrendelések kikötött

árakat érvényteleníti és magasabb árak elismerését követeli, ami egyesek előtt jogosulatlanul látszik. Ez az ügy általános érdekű lévén, érdemes a Linotype drágulásának okait mélyrehatóbban megvilágítani. A Linotype-szedőgépeket a Mergenthaler-Setzmaschinen-fabrik G. m. b. H. cég birtokában levő szabadalmak alapján a Berliner Maschinenbau-Aktiengesellschaft vormals L. Schwarzkopff-cég építi az előbbi cég rendeltére és számlájára. E két cég között fennáll továbbá még oly értelmű megegyezés is, hogy Linotype-ot egyedül a Schwarzkopff-cég gyárthat. A háború kitörésekor a Schwarzkopff-cég üzemét — mint annyi más — hadfelszerelési célokra használták fel, minek következtében a Mergenthaler-cég részére csak kis töredékét szállíhatta a vállalt teljesítménynek. A Mergenthaler-cég ezzel szemben azonban mit sem tehetett, szerződészegésért nem támadhatta meg a Schwarzkopff-céget, mivel a bíróság is minden bizonnyal elutasította volna, mert a hadsereg-szükségletek kielégítése mindennél fontosabb. A Mergenthaler-cég tehát csak arra szorítkozott, hogy megrendeléseket csak „lehetőleg“ gyors szállításra fogadott el, már amennyire szállítani képes volt. Akkor — a háború első-második évében — mindenki abban reménykedett, hogy a hadállapot nemsokára véget fog érni. Azonban nem úgy történt. A háború elhúzódott s az összes anyagok megdrágulását okozta. Már csak ebből a szempontból is jogos volna az árak emelkedése, de ezt a jogosultságot erősítette a német vasiparban bekövetkezett hatalmas béremelés is és a termelés csökkenése, aminek oka a gépek, eszközök és anyagokban való hiány volt. A Mergenthaler-cég megérezte, mit jelent az: másoktól függni, ami minden kereskedelmi intézkedést egyszerűen lehetetlenné tesz. De minden áldozatot meghozott üzemének folytonossága érdekében, már csak azért is, mert tudta, hogy üzemének beszüntetésével a nyomdaipart sújtaná. A Mergenthaler-gyár igazgatója: Mayer arra az álláspontra helyezkedett, hogy minden körülmények között ki kell tartani, nehogy a gyár gépeinek birtokosai zavarba jöjjenek. Ő ellenezte leginkább a gyár gépeire kivétel kívánt drágasági pótlékot, noha azt ő már régóta fizette a Schwarzkopff-gyárnak. És amikor az utolsó órában mégis rá kellett magát szánnia a Linotype árának emelésére: tette azt oly kiméletes mértékben, hogy a nyomdai üzemek ezt alig érezték meg, nem úgy, mint pl. a gyorsajtógyárak és betűöntő-

ARCHIV FÜR BUCHGEWERBE

VERLAGS-BÜRO
MARGARETEN-STRASSE 10
LEIPZIG

VERLAGS-BÜRO
MARGARETEN-STRASSE 10
LEIPZIG

VERLAGS-BÜRO
MARGARETEN-STRASSE 10
LEIPZIG

HIRDETÉSEK
AZ
ARCHIV FÜR BUCHGEWERBE
CIMŰ
SAKPOLYÓRATBÓL

ARCHIV FÜR BUCHGEWERBE

Schriftgießerei
GEBR. KLINGSPOR
Chemographische Anstalt
OFFENBACH A. M.
Galvanoplastik

GEGRÜNDET 1850

SCHULZE & NIEMANN
LEIPZIG

FABRIK FÜR
BUCHBINDER-KALIKOS
KUNSTLEINEN
U. S. W.

dék áremeléséinél, melyek már évekkal ezelőtt is több száz százalékra rugtak. Amikor a háboru befejeződésével a Schwartzkopff-cég békebelli üzemét kezdte ismét visszaállítani: a Linotype-építő osztályt is üzembe kellett hozni, azonban kijelentette, hogy ezentul a háboru előtti áron nem szállíthat, hanem kénytelen alkalmazkodni az időről-időre megállapítandó drágasági pótlékokhoz. Ezt azzal is indokolta, hogy a magasabb munkabérek, anyag- és regle-költségek emelkedése folytán a nyomdászok is felemelték a nyomtatvány-ártarifa tételeit. Ily körülmények között a Mergenthaler-cég rendelőinek csak két lehetőség között engedett választani: vagy elfogadják a Schwartzkopff-cég feltételei folytán felemelt árakat, vagy visszalépnek a megrendeléstől. Mergenthaler-ek nem lehet elvégre kényszeríteni arra, hogy régi áron szállítson, amikor ugyanezekért a gépekért az építő Schwartzkopff-gyárnak sokkal nagyobb összegeket kénytelen fizetni, máskülönben ez utóbbi egyszerűen nem szállít. Nyilvánvaló, hogy a Mergenthaler-céget a bíróság sem kötelezheti Linotype-szállításra vagy kárpótlásra s ezért a perrel fenyegetődző cégek ily uton nem fognak Linotype-gépekhez jutni. Ennek egyedüli útja, hogy mérlegelve a fentieket, mégis fenntartják rendelésüket és a túlköltséget áthárítják a saját megrendelőikre. Egyedül ez a helyes felfogás a mai kereskedelmi viszonyok között, minden más: pörbefogás, kártérítés-követelés csak szürke elmélet, mely ma már nem állhat fenn.

BETŰK BLOKÁLÁSA GÉPSZEDÉSBN

Gyakran előfordul, hogy bizonyos oldalakra vagy ábrákra való utaláskor a szövegben még nem tudjuk a megfelelő helyre a számot szedni, amennyiben ezt helyesen, többnyire csak a tördelés alkalmával tudjuk megállapítani, néha azonban akkor sem, mert a korrekturnál folyólag áttördelések is fordulhatnak elő. A kéziszedésben ezen egyszerűen blokálassal segítünk, illetőleg a hiányzó számot blokáttal pótoljuk, amely blokádot az imprimatura-levonaton való végleges kijelölés után deblokálunk. Hasonló egyszerűen csinálhatjuk ezt a Monotype-szedésben is. A Monotype-szedő megüti az erre a célra meghatározott billentyűt, amely megfelel egy odalló körzetdarabnak a matricza-keretben. A körzetdarab a szedés szövegétől feltűnően elüt és a korrigálás alkalmával egy árszurással átváltoztatható a megfelelő számra, épp úgy, mint a kéziszedésben. Soröntő gépeken is lehetséges az ilyfajta blokálas meglévő körzetmatricával (pl. ■ □), azonban a helyes számok megállapításakor természetesen az egész sort újból kell leszedni.

NYOMTATÁSTECHNIKA

A MOSÓKEFÉK KIMÉLÉSE

A formák mosása többnyire úgy történik, hogy a keféket bemártják a lúgtartályba és mossák a formát. A kefének folytonos bemártogatása folytán a nagyobb mennyiségben előkészített lug tisztátlanná válik. Célszerű ezért, hogy egy lapos edényben, amely azonban a mosókefe teljes bemártását mégis lehetővé teszi, csak csekély mennyiségű lúgot vegyünk közvetlen használ-

latba és az elhasznált lúgot szükség szerint a főedényből pótoljuk. A lúgkefét használat után mindig függőlegesen, illetőleg a sörtével lefelé kell állítani, hogy a még benne levő lúg kicsuroghasson, nehogy a lúg a sörtét szétmarja.

SZALAGNYOMTATÁS

Sok nyomó vagy gépmester jutott már zavarba síma vagy recézett selyemszalagok nyomtatásakor, különösen amidőn észrevette a bearanyozás után, hogy a szalag oly árnyalatúvá vált, hogy azt szállítani sem lehetett. Ennek lehetőségét megelőzzük azzal, ha a szalagot a nyomtatás előtt jól ledörzsöljük síkporba (Federweiss) mártott vattával. Az aranypor is különféle; a zsírdusabb könnyebben hagy tónust, ezért ajánlatos különféle aranyporral egy darabka selymen előzőleg a hatást illetőleg kísérletet tenni. Fontos azonkívül, hogy az aranypor teljesen száraz legyen.

A TÉGELYNYOMÓ-SAJTÓKNÁL

néha előfordul, hogy a nyomtatás az ugynevezett holt-ponton megakad. Természetes, hogy ez csak oly nyomtatványok előállításánál történik meg, amelyek nagy felületűknél vagy tömör voltuknál fogva a szokottnál nagyobb nyomóerőt igényelnek. Ennek oka többnyire a hajtósíj vonszoltatásában vagy a sajtó lassu járásában keresendő. Ha ily esetből folyólag képtelenek volnánk a lendítőkereket megmozdítani, akkor tanácsosnak mutatkozik a lendítőkerekhez oldalvást egy erős farudat magas rézsut állásban támasztani és kötelekkel három vagy négy kerékküllőhöz erősíteni. Ennek az ideiglenes emeltyűnek óvatos lefelé való nyomása biztosan elegendő, hogy a sajtót erőlködés nélkül kiszabadítsuk kényszerhelyzetéből.

ÜZEMVEZETÉS

MILYEN A PAPIR?

A mai gyártási nehézségek folytán a papír gyártásánál is bajok vannak, úgy, hogy ha a nyomdász nem bír kellő elővigyázattal és óvatossággal, könnyen kárt szenvedhet. A legtöbb a baj az u. n. „iróképes“, vagyis famentes papirokkal. Sokszor teljes jóhiszeműséggel és nyugodt lelkiismerettel használunk fel például famentes vagy bankposta papirost s csak mikor a nyomtatványt leszállítottuk, értesít a rendelő, hogy a nyomtatványt nem használhatja, mert a papiros „itat!“ Persze váltig erősíthetjük, hogy famentes papírt adtunk hozzá, mert — annak vettük. Sajnos, azonban nem vizsgáltuk meg a nyomás előtt, s így most nemcsak a munka, hanem a nagyon drága papír is kárba veszett. Épen ezért vizsgáljuk meg a „famentesnek“ vett papírt nem a nyomás előtt, hanem — az átvételkor! Ne a „mintaívet“ nézzük, hanem huzzunk ki a zárt csomagokból egy-egy ívet és írjunk rá tintával. (Legjobb a másolóintinta.) Még a laikus is rögtön észreveszi, ha itat a papiros. Ezzel az egyszerű vizsgálattal sok bajtól és kellemetlenségtől óvjuk meg magunkat. St.

A SZINES NYOMÁSOK

Ha valamikor, úgy százszorosan kell szem előtt tartanunk most azt, hogy színes nyomást minél ritkábban és amennyire csak lehet, csoportosítva csináljuk. A

mosószeres, valamint a gépkendők majdnem teljes hiánya kényszerítenek bennünket arra, hogy minél kevesebb színes nyomást csináljunk. Persze ezt ridegen meghatározni nem lehet, de egy kis rendszeres beosztással elérhetjük azt — ami különben azelőtt is gazdaságos volt —, hogy ha több gép áll rendelkezésre, úgy a színes nyomások céljára mindig egy-egy külön gépet tartunk fenn; ha pedig kevés vagy csak egy-két gépünk van, akkor úgy osszuk be a munkát, hogy a színes nyomások egyfolytában szaladjanak le. A gépmosás lehetőleg a munkaidő befejezte után történjék, hogy ezáltal a gép másnap ne legyen feltartva. St.

IRODALOM

ROVATVEZETŐ: **BENEDEK MARCELL**

GALDÓS: MISERICORDIA (RÉVAI-KIADÁS)

A nálunk kevésbé ismert spanyol irodalom legjobb modern alkotásai közé tartozik Benito Perez Galdós koldus-regénye. Kétségtelenül nagy része van abban Zolának és a francia naturalistáknak, hogy az ő sikereik idején a spanyol írók figyelme is saját országuk legszerecséltlenebb, legnyomorultabb osztályai felé fordult. De Galdós a maga szemével nézte Madrid koldusainak és nyomorhajutott, tétlenül ábrándozó nemeselnek világát. Száraz, elvont alakok helyett a megszólalásig eleven embereket tudott rajzolni. És bármilyen sötét is az a kép, melyet az örök emberi hálátlanságról vetít szemünk elé: ideális fényvel tudja megvilágítani főalakjának ösztönszerű jószágát. Egy vén cselédéről van szó, akinek ösztöne, hogy minden nyomoruságon segítsen. Elszegényedett, élehetetlen, ábrándozó gazdáit titkos koldulásból tartja el, s eközben még azokon is tud segíteni, akikkel koldus-foglalkozása összehozza. Mikor a gazdái véletlen örökség segítségével ismét jómódba jutnak, nem akarnak tudni róla. De Beninának, az öreg cselédnek lelkén „úgy megtörik a lelketlenség, mint a hatalmas hullám valami nagy zátonyon”. Lelkiismerete föl-emeli a tudatlan, egyszerű asszonyt arra a magaslatra, ahonnan megvetéssel tud lenézni minden emberi hiúságra; kicsinek látja azokat, akik körülveszik, győzelmesnek érzi magát abban a pillanatban, mikor elvesztette a csatát a földi csatatéren és szenved, koldul tovább — másokért. Galdósnak sikerült emberfölötti alakot csinálni hősnőjéből, anélkül, hogy eltitkolná előtünk emberi gyöngeségeit: az apró, ösztönszerűen elkövetett lopásokat, a kegyes hazugságok fantasztikus kiszínezését, tévelygését a való és a hazugság között, melynek határai elmosódnak előtte; együgyű babonás hitét, melybe csak néha keveredik egy kis józan kételkedés. Így, ezekkel a vonásokkal együtt válik Benina a modern világirodalom egyik legkitünőbb megalkotott alakjává. — A Misericordiat Hegedűs Arthur fordította magyarra és a Klasszikus Regénytárban jelent meg.

SCHÖPFLIN ALADÁR: MAGYAR IRÓK (A NYUGAT KIADÁSA)

A modern magyar irodalmi kritikának elismerten Schöpflin Aladár a legkiválóbb képviselője. Jellemző a mi szomorú viszonyainkra, hogy ez az irodalmi élet középpontjában él, nagytudású és szorgalmas ember

jó husz esztendei működés után tudta első könyvét kiadni — s még ez a könyv is nem egy részében félbe-maradt nagy tervek töredékeiből áll. Schöpflin Aladárnak husz esztendő alatt nem volt annyi nyugalma, hogy összefüggő, nagyszabású munkát írhatott volna az új magyar irodalomról, melyet nála aligha ismer jobban valaki. Első könyve folyóiratokban megjelent tanulmányok gyűjteménye. Így is, ahogy van, egységes mű hatását kelti. Amit Aranyról, Vörösmartyról, Eötvös Józseféről, Gyulai Párról ír, szerves összefüggésben van MórícZ Zsigmond, Ady Endre, Babits Mihály értékelésével. Schöpflin, aki előharcosa volt a magyar kritikában az új generációnak, szeretettel, elmélyedéssel tud újat mondani a múlt nagyságairól is, akikhez a lélektan finom eszközeivel épen olyan közel tud kerülni, mint a modernnek közt levő személyes barátaihoz. Schöpflin törte össze a moderneket meg nem értő vaskalaposoknak legszívósabban visszatérő kijelentését: hogy Arany és a modernek között áthidalhatatlan szakadék van, s e szakadéknak csak egyik vagy másik oldalán lehet állani. Schöpflin áthidalta a szakadékot egyszerűen azzal, hogy megértette mindkét nemzedéket. Megérti és meg tudja nekünk magyarázni, hogyan lügg össze mindegyik nemzedék a maga korával, s e nagy összefüggés mellett behatol az író egyéni lelkivilágába is. E könyv minden sora azt bizonyítja, hogy csak a naiv elfogultság vagy a politikai és szociális harcokban rosszhiszeművé vált irodalmi ítélet akarhatja egyik irányt a másik, elmult irány nagyjaival agyonütni. Aki tud és akar megérteni, az átsétálhat a szakadék egyik oldaláról a másikra, ahányszor tetszik neki... Reméljük, hogy a Magyar írók most megjelent második kiadását gyorsan fogják követni az új kiadások. Minden olvasni, gondolkodni szerető embernek azt ajánljuk: tanulja meg Schöpflin könyvéből a megértés művészetét.

LITOGRAFIA

KORREKTURA VÉSETT RAJZOKBAN

A leggyakorlottabb körrajzoló is csak akkor tudja helyesen megítélni a vésett rajzot, amikor az be van feketítve, vagyis amikor a rajzot feketén látja fehér alapon. Sok esetben a rajzban való utátdolgozás elkerülhetetlenné válik. Az ilyenfajta javítások igen óvatosan végzendők, mert nem lehet előzetesen megítélni, hogy az újonnan vésett részletek hogyan illeszkednek bele a már befektetett részletekbe. Ha a körrajzoló ilyen korrekurákat végez, akkor a követ rendszerint csak nagyon vékonyan alapozza, úgy hogy a fekete rajzot átnézheti, de az újonnan vésett vonást is felismerheti, de magát a képhatást még így sem ismerheti fel. A munkáját a rajzoló következőképpen könnyítheti meg: A rajzot mosással meg kell tisztítani a régi festéktől, újból friss festékekkel befektíteni, talkummal való beporozással a festéket megszáritani és végül a követ jól tapadó festékekkel alapozni. Száritás után az alapot simára kell dörzsölni a Daumenballennel és a festéket a rajzból benzinbe mártott puha ronggyal vagy vattával óvatosan kimosni. Ilyenkor a rajz újból fehéren látható fekete alapon és a korrekurákat nagyobb biztonsággal lehet végezni. Az újonnan vésett részletek kissé fehé-

rebbeknek mutatkoznak, mert a régi rajz a zsiradék folytán sárgás tónust nyert. Ha a fehér részletek zavar-
nak a megítélésben, akkor az új részleteket is be kell
kenni egy kicsit, amit később ugyis meg kell tenni. Erős
fedőtussal még azután is le lehet fedni némely régi
részletet. R.

KÖNYVKÖTŐ

OKSZERŰ KÖNYVKÖTŐMUNKA

A könyvkötődében — ép úgy, mint a könyvnyomda-
ban — a különböző papírfajok megfelelő kezelést ígé-
nyelnek. Nem mindegy az, vajon közönséges művet
vagy illusztrációs diszművet hajtogatnak-e vagy egyéb
módon dolgoznak fel. Mennél finomabb a papiros, annál
magasabbak a feldolgozási költségek — oly pont ez,
amelyet szakértők körében még nem méltatnak eléggé
figyelemre, amit azonban a kalkuláció alkalmával nem
volna szabad szem elől téveszteni. Ha a könyvkötői
munka jövedelmezőségét biztosítani akarjuk, akkor ok-
szerű munkabeosztással kell kezdenünk, amely lehetővé
teszi a sima munkalebonyolítást. A könyvnyomtatónak
pedig, ha azt akarja, hogy munkáját a könyvkötő jól
csinálja, a nyomtatott íveket oly állapotban kell átadnia
a könyvkötőnek, hogy azoknak további feldolgozása
különösebb óvatossági rendszabályok nélkül is lehet-
séges legyen. Aki jól megszáradt íveket szállít és a
könyvkötőmunkára vonatkozólag személyzetének meg-
adta a szükséges utasításokat, az biztos lehet abban,
hogy a könyvkötőmunka is kielégítő lesz. R.

KÖNYVKÖTŐMUNKA KATALÓGUSOKON

Amikor katalógusokat egyszerűen borító-lapba kell
beakasztani, a legszükségesebb gépek egyike a rovátka-
gép (Rillmaschine). A borítólap a hátba préselt rovát-
kák által tartósságot és tetszetős külsőt nyer, azonkívül
rovátkált fedőlapokat jobban lehet lapozni. Ha a katalóg-
us füzet borító-lapját kasirozni kell, akkor a papírost
gondosan válasszuk meg. Előbb inkább néhány próba-
kasirozást végezzünk, mielőtt a teljes példányszám meg-
munkálásához hozzálátanánk. A papírosnak nem szabad
göngyölnödni és az enyvnek nem szabad keresztülvágni.
A beragasztandó papiros gyöngébb legyen a borítólap
papírosánál, mert különben a száradás után vetődik vagy
széthúzódik. Az enyvnek vagy csiriznek teljesen sav-
mentesnek kell lennie, mert különben a borítólap pa-
pirosán foltok támadhatnak. Az enyvet nem szabad túl-
forrón feldolgozni, mert különben a munka alkalmával
gyorsan szárad és nem ragad eléggé. Ha a bevonó-
papírosra már nyomtattak és ívekben kasirozzák a
gépen, akkor a nyomásnak az ívógó felőli vagy oldalmé-
rték felőli oldalát és az oldalméretet jelezni kell.
A szárítás után az íveket eszerint az oldalméret szerint
a széleken össze kell illeszteni és nem túl nagy csomók-
ban körülvágni. Ha egyébként kasirozzák a borítólapo-
kat, akkor ajánlatos a bevonópapírosat körülbelül 1/2 cm-
rel kisebbre vágni a borítólapnál; ezáltal elkerülhetők
a tisztátalan szélek. Hogy a bekenendő papírosomó
eltolódása megakadályoztassék, egy oldal beenyvezésé-
vel blokkot kell alkotni. A kasirozást két munkás össze-
dolgozva végezze; az első ken a lapokat, mialatt a

másik ráteszi és ledörzsöli. Kvart lapok 6—8 laponként
készen álljanak bekenve, hogy az enyv nedvessége tel-
jesen áthassa a papírost, mialatt a lapok teljesen laposan
feksznek. A fedőlapoknak egyenletes ledörzsölése fölös-
legessé teszi azoknak préselését. A kasirozott borító-
lapokat először fapapírlemez közé tesszük, mert ezek
jó szívóképesek. Oly borítólapoknak, melyek hajtoga-
tandók, nem szabad teljesen megszáradniuk, mert külön-
ben könnyen törnek a hajtogatás vagy a rovátkálás
alkalmával. Az utóbbi munka végzése után a borító-
lapokat teljes megszáradás céljából ismételt fapapír-
lemezek közé rakjuk, mert a nem tökéletesen száraz
borítólapok a tartalom első lapjait hullámossá teszik.

TRÉFA

KÉP A KÖZELJÖVŐBŐL

Principálisné (szedő):
Mond csak Rapiókám, melyik gyufaskatulyában
van a plakátbetű? (!)

APPONYI KILÓG A KOLUMNÁBÓL

Az eset délután ötkor kezdődött. Pont ötkor, amikor
hivatott a segédszerkesztő.

— Apponyi hatkor jön Párisból — mondotta jóindu-
latu atyai hangon. — Irsz belőle egy színes kolumnát.
A riport kopijában legyen sok gyász. Fekete Budapest,
szomorú Budapest, kétségbeesett Budapest. Sok gyász-
lobogót irsz és méltóságos komorságot. Érted? Komor-
ságot. Valami cinikus, ostoba megjegyzést bele ne
szellemeskedj a riportba. És kérlek az egész, amit
irsz a gyással, az érkezéssel, a Huszár-beszéddel és
az Apponyiéval, nem lehet több egy oldalnál, egy
kompressz kolumnánál.

— Igen — mondom szerényen és egy 6-os villamos
kényelmes mélyén nekiindultam az Apponyi-riportnak.

Apponyi jött, láttam és győzött bennem a lelkesedés az irással szemben viselt undoromat illetőleg, mert Apponyit érkezésénél meglátni és egyoldalas riportom megírni jó két óra műve volt.

Féltizenegy volt, amikor végeztem Apponyival. Kábultan ültem, hogy egy szivart szívjak pihenésül a munka után, amikor megszólalt a telefon.

— Halló... Halló... — kiabál a telefon, — itt az Illovszky beszél. Kérem a Falus urat a telefonhoz.

— Tessék. Épp' én vagyok. Mi baj?

— Baj van ezzel a vacakkal kérem. Apponyi kilóg a kolumnából.

— Szerencsétlen! Mennyire?

— Jó tíz ciceróra — felel az Illovszky hangja.

— Rémes. Vágjon ki az Apponyi kopijából husz dursuszt, akkor be lehet gyömöszölni abba a kolumnába.

— Halló... Halló... Próbáltuk. Lehetetlen. Akkor is kilóg Apponyi a kolumnából. Nem bántom a kopiját. Inkább kimetszek egy kikezdést a gyomrából. Jó?

— Egye fene. Nem bánom, ha egy kicsit megnyomorítja — csak agyon ne üsse a kimetszésnél Apponyit.

— Rendben lesz. Jéjéjszakát.

Ott álltam a telefontól és kibéleltem a szivarommal és részleteket olvastam egy éjszakai korrektúrából, pár perc telt csak el, amikor fölcapták az ajtót és két civil közt egy rendőr jelent meg a szerkesztőségben.

— Itt van a 81-90-es telefon?

— Itt — feleltem csodálkozva.

— A rendőrségtől vagyunk — mondta az egyik civil. — Ki beszélt a telefonon?

— Én — mondtam kicsit megszeppelve.

— Ugy! Hát ön az. Hol kinozzák Apponyit. Azonnal mondja meg maga bérnyilkos — ordított rám a civil magából kikelten.

— Tessék...? — Mi baja ennek? — gondoltam belül.

— Ne adja a bambát, maga utonálló. Azt hiszi, nem hallgattam végig, hogyan adott utasításokat a kinzásra. Egy papírra irtam, amikor zsidó-zsargónban mondta: Vágja ki a dursuszokat a kopijából. Ne! Inkább a gyomrából messen ki egy kikezdést, — Csak agyon ne üsse a kimetszésnél Apponyit — ha megnyomorítja, nem baj. Megálljon, maga csirkefogó, terrorfiu! Mondod mindjárt, hol van az a kolumna, ahonnan kilóg szegény Apponyi?

— Hjaaa... — mondtam kicsit vacogó nevetéssel. — Hjaaa... a kolumnát teccik gondolni? Az kérem a Rökk Szilárd-utca 4. alatt van. A második emeleten.

— Megkötözni — mondotta a detektív. — Azonnal a gyilkosság színhelyére.

— Pardon — mondtam. — Egy pillanatra. Beszéltek az urak Apponyi lakásával, mielőtt ide jöttek?

— Nem. Én a telefontul azonnal ide jöttem, mert a központ rögtön bement a címet.

— No látja, kedves Mester — előbb felhívjuk Apponyi lakását — hátha otthon alszik és önök itt a gyilkosait keresik egy kihallgatott telefonbeszélgetés kapcsán. Jó?

— Jó — mondta meghökkenve a detektív — közben én föl hívtam Apponyi titkos számát.

A szolga jelentkezett és bement:

— A kegyelmes éppen most feküdt le. Még olvas. A detektív csodálkozva nézett rám.

— És ez a beszélgetés?

— Köztem és a nyomda között folyt le. Egy oldalnál — egy kolumnánál — többet irtam Apponyiról és 15

sort ki kell most lökni, hogy a riport beérjen egy kolumnába.

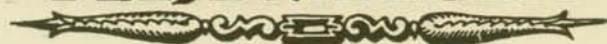
— Lehet — mondta kicsit hitetlenül a detektív. — Lehet. Akkor bocsánat. — És kezét szorított.

Mikor elment a hármás rendőrség, csöndesen megindultam én is hazafelé.

Lenn a köruton egy pillanatra gondolkodva megálltam. És úgy belül egész magamban a véletlennek retteneire gondoltam:

Hátha... hátha... Isten őrizz... az éjszaka valaki merényletet követ el Apponyi ellen? Vajjon a nyomdai műszavakért kötelet vagy csak 15 évet kapok? (F. F.)

FELJEGYZÉSEK

AZ ATHENAEUM SZERENCSEJE

cimen írja a „Pénzvilág“ legutóbbi száma: „Az Athenaeum irodalmi és nyomdai rt. a háboru előtt népszerű könyvsorozatát indított, amelynek az volt a célja, hogy a magyar olvasóközönséget jó és olcsó könyvekhez juttassa. Ezeket a könyveket — meggyőződve ugyanis, hogy Angliában való készíttetés esetén a könyv olcsóbb lesz — egy edinburghi nyomdánál állíttatták elő. Közben kitört a háboru és mintegy 250.000 könyvet nem lehetett hazaszállítani. A terv az volt, hogy a béke aláírása után a könyveket hazahozatják, annál is inkább, mert ki voltak fizetve. Amerikából azonban az iránt érdeklődtek magyar vállalkozók, nem-e lehetne innen könyveket kiszállítani, mert a künn élő véreink ki-vannak éhezve magyar irodalomra. Ennek alapján sikerült az Athenaeumnak az Edinburgban hevert 250.000 darab könyvet darabonként 1 dollárért Newyorkba eladni, úgy hogy ezen az üzleten — forrásunk szerint — az Athenaeum 72,250.000 K-t keresett, eddigi alapitőkéjének majdnem hétszeresét“. A „Pénzvilág“ szerint az Athenaeum egyébként tárgyalásokat folytat a berlini Ullstein-céggel érdekközösség létesítése dolgában. A tárgyalások — amelyek a mai nehéz viszonyok között is az Athenaeum további fejlődését kívánják biztosítani — kedvezően haladnak.

D. STEMPEL A G.,

Majna m. Frankfurtban fennálló, nálunk is jól ismert betűöntőde az elmúlt hónapban ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját. Az ünnepélyen Németország betűöntődei s a majna-frankfurti nyomdászokörzet nyomdái képviseltették magukat.

MÉRLEG

Hegedüs és Sándor Irodalmi és Nyomdai rt. Debrecenben az elmúlt üzleti évben 2,000.000 K részvénytöke mellett 848,956 K nyereséget ért el. Az üzleti felszerelés a mérlegben 808,222 K-val szerepel.

1920. évi február hó 18-án.

Kiadó Bíró Miklós. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatárs Gondos Ignác. Nyomtatja Bíró Miklós nyomdai műintézete, Budapest, IX., Ráday-utca 26. A lap szövege Linotype-szedőgépeken szedetett.

TELEFONSZÁM 23-70

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTŐDE RT

ÉRDEKKÖZÖSSÉGBEN A
SCHRIFTGIESSEREI D. STEMPEL AG
FRANKFURT AM CÉGGEL

DIVATOS SZÖVEG ÉS CÍMBETŰK
MAGYAR, NÉMET, LENGYEL,
HORVÁT, TÓT, ROMÁN, BOLGÁR,
SZERB, GÖRÖG SZEDÉSHEZ

A LINOTYPE-SZEDŐGÉPEK
BETŰVEL EGYEZŐ VÁGÁSÚ BETŰK
KÉZI SZEDÉSRE

SIMA ÉS MINTÁZOTT RÉZLENIÁK
TELJES NYOMDAI BERENDEZÉSEK

BUDAPEST
VI, DESSEWFFY-UTCA
32

SOKSZOROSÍTÓ "IPAR" R.T.

KLISSÉ GYÁR

Budapest VIII.
Nizsai Kálmán
tér "6" szám

Telefon: József:
2-85

TASOR

VERTESALADAR

LEVÉLBORITÉK
ÉS
PAPIRNEMÜGYÁR

BUDAPEST, IV. FŐVÁM-TÉR 4

G. Y. Á. R.
IV. MOLNÁR-UTCA 33

XX

TELEFON
JÓZSEF
102-51 • 102-52 • 62-49

PUSZTAFI ZSIGMOND

GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST, V
TÁTRA-UTCA 6. SZ.
TELEFON 31-43

ÁLLANDÓ RAKTÁR
PAPÍRFELDOLGOZÓ
GÉPEKREN,
SZERELVÉNYEKREN,
ANYAGOKBAN
ÉS FESTÉKEKREN

ELSŐRANGU KÉPVISELETEK
TELJES
NYOMDABERENDEZÉSEK

BERGER ÉS WIRTH

ELSŐ MAGYAR KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI
FESTÉK- ÉS HENGERANYAG-GYÁR
BUDAPEST IX. MÁRTON-UTCA 19.
TELEFON JÓZSEF 6-35

HENGERÖNTÉS

OLCSÓBB ÉS JOBB A HÁZI ÖNTÉSÉNél

MAGYAR ÓLOMÁRUGYÁR
ÉS FÉNKERESKEDELMI RT
BUDAPEST VI. FORGÁCH-UTCA 4
TELEFON 110-45, 102-01, 36-75

GYÁRT BETŰFÉMET

BETŰ- ÉS TÖMÖNTŐDÉK, VALAMINT
SZEDŐGÉPEK RÉSZÉRE

FÉMHAJUT
A LEGMAGASABB ÁRON VESZ

FEST! RAJZOL! METSZ!
VI. CSÁNGÓ-ÚJ 36A U. ST. 179-73 (POLÁK)

Főnök: Mi ez?... Ez egy finom cégkártya?...
Éz... egy... egy otromba plakát!
Szedő: Hát... hát... igen... De ha a főnök ur valami
különlegességet dhajt, miért nem rendel rajzot,
vagy szedősvázlatot — KUNnál?

KLISÉT GYORSAN KÉSZIT:

Wolfner

cinkográfia

Budapest
III. Kunyadly-utca 32.
Telefon József 5-52

TELEFON JÓZSEF 72-39

GÉPJAVÍTÁSOKAT,
GÉPSZERELÉSEKET
ÉS AUTOGÉNHEGESZTÉST
SZAKSZERŰEN ÉS
PONTOSAN ESZKÖZÖL

KLEIN ERNŐ

GÉPMŰHELYE
BUDAPEST VII,
ISTVÁN-UT 4

ÁLLANDÓAN RAKTÁRON
TART TÖKÉLETESEN
'JAVITOTT GÉPEKET

HASZNÁLT GÉPEKET
VESZ

Papir-, levélboríték- és névjegy-alakok

P A P I R A L A K O K

A gyakorlatban használatos papiralakok méretei milliméterekben és cicerókban. (Ciceróknál a törtszámok a pontok számát jelentik)

Szokásos megnevezés	Egyszeres alakban		Kétszeres alakban	
	mm	ciceró	mm	ciceró
12-es ujságpapir- ivekben	580 · 840	128 ₈ · 186	840 · 1160	186 · 257
folió	420 · 580	93 · 128 ₈	580 · 840	128 ₆ · 186
negyedré	290 · 420	64 ₄ · 93	420 · 580	93 · 128 ₆
nyolczadrét	210 · 290	46 · 64 ₄	290 · 420	64 ₃ · 93
tizenhatodré	195 · 210	32 ₂ · 46 ₅	210 · 290	46 ₆ · 64 ₃
harminczkettéré	105 · 195	23 ₃ · 32 ₂	195 · 210	32 ₁ · 46 ₆
13-as csomagoló- ivekben	630 · 900	139 ₈ · 199 ₆	900 · 1260	199 ₆ · 279 ₄
folió	450 · 630	99 ₉ · 139 ₈	630 · 900	139 ₈ · 199 ₆
negyedré	315 · 450	69 ₁₀ · 99 ₉	450 · 630	99 ₉ · 139 ₈
nyolczadrét	225 · 315	49 ₁₀ · 69 ₁₀	315 · 450	69 ₁₀ · 99 ₉
tizenhatodré	157 · 225	34 ₁₁ · 49 ₁₁	225 · 315	49 ₁₀ · 69 ₁₀
harminczkettéré	112 · 157	24 ₁₁ · 34 ₁₁	157 · 225	34 ₁₁ · 49 ₁₀
Kalapcsomagoló	620 · 870	137 ₆ · 193	870 · 1240	193 · 284
Palackcsomagoló	340 · 470	75 · 104	470 · 740	104 · 164
Levélpapírok				
egész ivré	470 · 600	104 ₂ · 133		
}	460 · 590	102 · 130 ₁₀		
}	450 · 560	99 ₁₀ · 124 ₂		
negyedré	290 · 460	64 ₄ · 102		
}	275 · 450	61 · 99 ₁₀		
}	270 · 440	59 · 97 ₆		
}	225 · 290	50 · 64 ₄		
nyolczadrét	220 · 275	48 ₁₀ · 61		
}	215 · 270	47 ₈ · 59 ₁₀		
Kartonok	500 · 660	110 ₈ · 146 ₂		
folió	330 · 500	73 ₁ · 110 ₈		
negyedré	250 · 330	55 ₄ · 73 ₁		
nyolczadrét	165 · 250	36 ₆ · 55 ₄		
tizenhatodré	125 · 165	27 ₈ · 36 ₆		
harminczkettéré	82 · 125	18 ₃ · 27 ₈		
Levelezőlapkarton	580 · 740	128 ₈ · 164		
folió	370 · 580	82 · 128 ₈		
negyedré	290 · 370	64 ₄ · 82		
nyolczadrét	185 · 290	41 · 64 ₄		
tizenhatodré	145 · 185	32 ₂ · 41		
harminczkettéré	92 · 145	20 ₆ · 32 ₂		

(Folytatását a jövő számhoz mellékeljük)